

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Studijní program: 6202 - Hospodářská politika a správa

Studijní obor: Pojišťovnictví

**Zákonné pojištění odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci
z povolání v České republice**

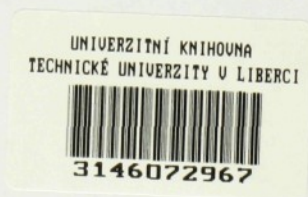
**The statutory employer insurance of responsibility for work injuries and
vocational diseases**

DP – PO – KPO – 45

Lukáš VOJTĚCH

Vedoucí práce: Ing. Robin Jirásko

Konzultant : Ing. Markéta Pavlasová

Počet stran58..... Počet příloh3.....

Datum odevzdání: 27.5.2004

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

pro

Lukáše Vojtěcha

*Program č. M 6202 Hospodářská politika a správa
Obor č. 6202T034 Pojišťovnictví*

Vedoucí katedry Vám ve smyslu zákona č. 111 / 1998 Sb. o vysokých školách a navazujících předpisech určuje tuto diplomovou práci:

Název tématu:

Zákonné pojištění odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání v České republice

Pokyny pro vypracování:

1. Úloha a historie sociálního úrazového pojištění v ČR
2. Současná podoba zákonného úrazového pojištění v ČR
3. Budoucnost zákonného úrazového pojištění v podmínkách ČR

Rozsah práce: 60 – 70 stran

(do rozsahu práce nejsou započítány úvodní listy, přehled literatury a přílohy)

Seznam odborné literatury:

- Vostatek, J.: Sociální a soukromé pojištění, Codex Bohemia, Praha 2000
- Cipra, T.: Pojistná matematika – teorie a praxe, Ekopress, Praha 1999
- Kolektiv autorů: Sociální zabezpečení a zdravotní pojištění, Sagit, Ostrava 2002
- Blum, W.F.: Group Insurance, Actex Publications, Winsted, Connecticut 1996

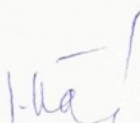
Vedoucí diplomové práce: Ing. Robin Jirásko

Konzultant: Ing. Markéta Paulasová

Termín zadání diplomové práce: 31. října 2003

Termín odevzdání diplomové práce: 21. května 2004

prof. Ing. Jara Kaňoková, CSc.
vedoucí katedry

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
děkan Hospodářské fakulty

Prohlášení

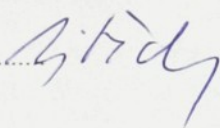
Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 - školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum: 21.5. 2004

Podpis:

Resumé

Zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele při pracovním úrazu a nemoci z povolání je v současnosti jediným zákonným pojištěním u nás. Diplomová práce obsahuje vznik a vývoj tohoto pojištění, jeho současnou podobu, charakteristiku a jeho úlohu. V další části je také uveden vývoj pracovní úrazovosti v grafech i číslech, statistiky se zákonným pojištěním související a také příklady výpočtu odškodnění pracovních úrazů.

V současné době vláda chystá reformu zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele při pracovním úrazu a nemoci z povolání. Této otázce je věnována závěrečná část diplomové práce, kde uvádím výčet kladných i záporných stránek, které navrhovaná reforma nabízí.

Summary

The statutory employer insurance of responsibility for work injuries and vocational diseases is the only statutory insurance in our country today. The diploma thesis contains the rise and the progress of this insurance, its present form, characteristic and its role. Graphs and figures dealing with an accident rate are included in the next part as well as accident statistics and a calculation of a compensation for work injuries.

The government is going to reform the system of this statutory insurance. The last part of the thesis deals with this problem and a listing of the reform advantages and disadvantages is mentioned.

Obsah

Seznam zkratk a symbolů	8
Úvod	9
1. ÚLOHA A HISTORIE ZÁKONNÉHO ODPOVĚDNOSTNÍHO POJIŠTĚNÍ	10
1.1 Úloha zákonného pojištění	10
1.2 Vznik povinného úrazového pojištění	10
1.3 Franz Kafka a počátky dělnického úrazového pojištění	11
1.4 Historie seznamu nemocí z povolání v České republice	13
1.5 Historie odpovědnostního pojištění	15
1.6 Metody odškodňování pracovních úrazů	17
1.7 Preference pracovních úrazů ve světě	19
1.8 Historie odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání po roce 1948 u nás	19
1.9 Vývoj zákonného pojištění zaměstnavatele v ČR po roce 1990	20
2. SOUČASNÁ PODOBA ZÁKONNÉHO POJIŠTĚNÍ V ČR	23
2.1 Pracovní úraz	23
2.1.1 Definice pracovního úrazu	23
2.1.2 Pracovní úkol	24
2.1.3 Povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se vznikem pracovního úrazu	25
2.1.4 Prokázání pracovního úrazu	26
2.1.5 Záznamy o pracovních úrazech	26
2.1.6 Netypické úrazy z povolání	27
2.1.7 Zproštění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu	27
2.1.8 Odškodňování pracovních úrazů	28
2.2 Nemoc z povolání	29
2.2.1 Definice nemocí z povolání	29
2.2.2 Lhůty pro odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání	30
2.3 Jednotlivé náhrady z titulu odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání	30
2.3.1 Náhrada za ztrátu na výděлку	31
2.3.2 Náhrada za bolest a za ztížení společenského uplatnění	32
2.3.3 Náhrada za účelně vynaložené náklady spojené s léčením	33
2.3.4 Náhrada za věcnou škodu	33
2.3.5 Náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s léčením	34
2.3.6 Náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem	34
2.3.7 Jednorázové odškodnění pozůstalých	34
2.3.8 Náhrada věcné škody	35
2.3.9 Náhrada nákladů na výživu pozůstalých	35
2.4 Současný systém v ČR	35
2.4.1 Škodná a pojistná událost	36
2.4.2 Modely zákonného pojištění	37
2.4.3 Povinnosti zaměstnavatele vůči příslušné pojišťovně	39
2.4.4 Správa pojištění	39
2.4.5 Odpovědnost a zaměstnavatel	40
2.4.6 Pojistné	42
2.4.7 Způsob placení pojistného	44
2.5 Příklad výpočtu náhrady ušlého výděлку při pracovním úrazu	45
2.6 Vývoj ukazatelů pracovních úrazů v České republice v letech 1950 -1968	48
2.7 Vývoj ukazatelů pracovních úrazů v České republice v letech 1969 -1999	48
3. BUDOUCNOST ZÁKONNÉHO POJIŠTĚNÍ V ČR	57
3.1 Poslední vývoj ve věcech zákonného pojištění	57

3.2 Výhody a nevýhody současného systému	59
3.2.1 Koncepce nového systému úrazového pojištění	59
3.2.2 Porovnání systémů zákonného úrazového pojištění	61
Závěr	64
Seznam použité literatury:	65
Seznam příloh:	66

Seznam zkratek a symbolů:

%	procenta
§	paragraf
a. s.	akciová společnost
apod.	a podobně
č.	číslo
ČNR	Česká národní rada
ČR	Česká republika
ČSSZ.....	Česká správa sociálního zabezpečení
Kč	korun českých
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
např.	například
odst.	odstavce
OKEČ	Odvětvová klasifikace ekonomických činností
resp.	respektive
Sb.	Sbírka
tj.	to jest
tzn.	to znamená
z. č.	zákon číslo
ZP	Zákoník práce

Úvod

Téma zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele při pracovním úrazu a nemoci z povolání je v současnosti jediným zákonným pojištěním u nás. Proto se odlišuje od ostatních pojištění založených na komerčním základě.

Ve své diplomové práci popisuji vznik a více než stoletou historii pracovně úrazového pojištění a vznik a vývoj pojištění nemoci z povolání. Dále se zabývám současnou podobou zákonného pojištění, přičemž součástí tohoto oddílu práce je i graficky zpracovaný vývoj pracovní úrazovosti v České republice od 50. let 20. století do současnosti.

O zákonném pojištění se v současnosti živě diskutuje, protože se od začátku příštího roku chystá jeho transformace. S touto skutečností souvisí i třetí část práce, která je věnována rozboru výhod a nevýhod dosavadního a navrhovaného systému. Jestli Ministerstvo práce a sociálních věcí svůj návrh na změnu správy tohoto pojištění prosadí, není dosud jisté.

1. ÚLOHA A HISTORIE ZÁKONNÉHO ODPOVĚDNOSTNÍHO POJIŠTĚNÍ

1.1 Úloha zákonného pojištění

Forma zákonného pojištění je v našem právním řádu užitá pouze pro jeden druh pojištění, a to pro pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Na rozdíl od pojištění smluvního, jehož právním důvodem je smlouva uzavřená s pojistitelem, vzniká zákonné pojištění bez tohoto dvoustranného právního úkonu tím okamžikem, kdy nastanou skutečnosti stanovené právním předpisem jako podmínky pro vznik tohoto pojištění.

Uvedené pojištění vzniká zaměstnává-li organizace alespoň jednoho pracovníka a týká se její odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání vzniklou pracovníku, kterého zaměstnává, a kterému v důsledku toho odpovídá podle zákoníku práce. Zákonná forma tohoto pojištění odpovědnosti vychází ze společenského zájmu. Jeho účelem je poskytnout pracovníkům, kteří jsou v pracovněprávním vztahu k organizaci, jistotu, že se jim v případě pracovního úrazu nebo nemoci z povolání dostane náhrady v plném rozsahu, jak vyplývá ze zákoníku práce, a to bez ohledu na platební schopnost organizace. Stabilizační účel tohoto pojištění plní i ve vztahu k organizaci, neboť jí poskytuje ochranu před výkyvy, které by pro její hospodářské postavení mohly vzejít z nahodilé události, tzn. ze vzniku odpovědnosti za škodu vůči osobě, kterou zaměstnává.

1.2 Vznik povinného úrazového pojištění

Výraznou změnu do systému zdravotní péče o obyvatelstvo přineslo v 80. letech 19. století rakouské sociální zákonodárství. Po vzoru císařského Německa bylo v předlitavské části monarchie přijato několik významných zákonů. Hlavním iniciátorem sociální politiky, kombinující ostrý postup státních orgánů proti politickým organizacím dělnictva s prosazováním sociálních opatření, byl ministerský předseda Taaffe. Pro přípravu sociálních zákonů byl roku 1882 vytvořen v poslanecké sněmovně vídeňské říšské rady

šestatřicetičlenný výbor. Ten kromě jiných zákonů (O živnostenské inspekci - roku 1883, o desetihodinové pracovní době v hornictví - roku 1884) dlouho připravoval ve spolupráci s mimoparlamentními komisemi pojišťovací zákony. Osmého března 1885 byla v Rakousku-Uhersku vydána druhá novela živnostenského řádu, týkající se především takzvaného dělnického zákonodárství. Částečně upravila pracovní dobu v závodech s více než 20 zaměstnanci (například stanovila "maximální pracovní den", a to v délce 11 hodin), zakázala dětskou práci v továrnách (děti do 14 let nesměly být zaměstnávány), upravila předpisy o učebním poměru, zaměstnání těhotných žen a další. Reforma přispěla k tomu, že se životní podmínky dělníků nadále přinejmenším nezhoršovaly, i když znamenala jen začátek sociálního zákonodárství. Roku 1887 byl přijat zákon o povinném úrazovém a roku 1888 o povinném nemocenském pojištění dělnictva. Tyto výsledky se až do konce monarchie zákonně podstatně neměnily (například se nepodařilo prosadit starobní pojištění dělnictva a řadu dalších požadavků). [7]

Zákon o úrazovém pojištění se vztahoval na dělníky, kteří pracovali v podnicích či provozech s velkým rizikem úrazu. Zprvu zahrnoval pouze pracovní úrazy, které se staly uvnitř podniku a měly přímou souvislost s činností, jež byla zraněnému přikázána. Teprve později byly v Rakousku prohlášeny za pracovní i takové úrazy, jež se staly na cestě do práce a z práce a při mimopodnikové činnosti, kterou dělníkovi nařídil jeho zaměstnavatel. Dělník, jenž po úrazu zůstal neschopným práce, měl nárok na důchod ve výši dvou třetin svého výdělku, kterého dosáhl v posledním roce před úrazem. V případě, že následkem úrazu zemřel, pobírala vdova důchod ve výši 20 procent a dítě ve výši 15 procent jeho výdělku. Úrazové pojištění prováděly dělnické úrazové pojišťovny v Praze a v Brně. Pro zaměstnance železnic a horníky byly zřízeny zvláštní úrazové pojišťovny ve Vídni. [7]

1.3 Franz Kafka a počátky dělnického úrazového pojištění

Pro lepší představu, za jakých podmínek u nás dělnické úrazové pojištění vznikalo se dobře hodí popis pracovních činností pražského spisovatele Franze Kafky od jeho nástupu do Dělnické úrazové pojišťovny.

Franz Kafka nastoupil v červenci 1908 do administrativně technického oddělení Dělnické úrazové pojišťovny. Určitě netušil, nakolik ho jeho práce pohltí a že bude tímto prostředím

natolik inspirován pro svá díla. Původně totiž do pojišťovny přišel s úmyslem vydělat si na živobytí a vytvořit si tak prostor pro psaní. Nástupem do pojišťovny se však ocitl přímo uprostřed rodícího se průmyslu, s nímž byla činnost pojišťovny těsně spjata (továrny na severu Čech ve čtyřech hejtmanstvích, Frýdlantu, Liberci, Rumburku a Jablonci, která se stala Kafkovými služebními „okrsky“, byly ve své době na špici vývoje, např. noční směny v provozech měly již v devadesátých letech 19. století elektrické osvětlení, zatímco v Praze byla první elektrárna zřízena až v roce 1900). [5]

Od roku 1887 vstoupil v platnost rakouský Zákon o dělnickém úrazovém pojištění a byly zakládány Dělnické úrazové pojišťovny, z nichž ta pražská, založená roku 1888, byla v monarchii největší. [5]

Kafkova práce v pojišťovně nebyla žádná nudná „úředničina“: zpočátku byl pověřen tříděním podniků do různých tříd podle stupně nebezpečnosti a ohroženosti dělníků, což vyžadovalo kontrolní návštěvy v provozech a časté střety s podnikateli, kteří se bránili nepříznivému zařazení, spjatému s vyššími platbami povinného pojistného. [5]

Kafka při častých cestách do továren musel vykazovat slušnou dávku odhodlanosti a odvahy, diskutoval s majiteli podniků, sepisoval rekursy proti jejich požadavkům, poznával pracovní podmínky dělníků a zasazoval se za jejich zlepšení. Často zapomínal, že vystupuje v zájmu pojišťovny a osobně soucítit s osudy zaměstnanců. [5]

Kafka v pojišťovně uplatnil také svůj zájem o techniku, když byl pověřen péčí o úrazovou prevenci v průmyslové výrobě. Působil na státní úřady, aby ukládaly podnikům povinnost zavádět do výroby ochranná zařízení, přednášel o právní problematice úrazového pojištění, pořádal propagační výstavy a předváděcí akce (např. kulatého hoblovacího hřídele, bezpečnostních vypínacích systémů pro transmise, ochranných brýlí a jiných pomůcek úrazové prevence), psal články o přednostech těchto zařízení do výročních zpráv, které pojišťovna každoročně publikovala pro veřejnost. [5]

Jak vyplývá z vystavené agendy, byl Kafka svými představenými velmi dobře hodnocen. O jeho výkonnosti a schopnostech svědčí i úspěšný postup až na samý vrchol v hierarchii pojišťovny – od „výpomocného úředníka“ přes praktikanta a místo tajemníka až po vrchního tajemníka. Kafka byl respektován i ze strany svých nadřízených – tento postoj je patrný i v

toleranci, s níž jsou Kafkovi poskytovány různé úlevy a zdravotní dovolené od roku 1917, kdy se u něj poprvé projevily příznaky tuberkulózního onemocnění. O respektu svědčí i okolnost, že Kafka byl přes své vážné onemocnění v době zdravotní dovolené v únoru roku 1922 jmenován vrchním tajemníkem „s platností od opětného nastoupení do aktivní služby“, což lze jistě chápat ze strany vedení pojišťovny jako projev kolegiálního povzbuzení. K nástupu a praktickému převzetí této vysoké funkce však už nedošlo, neboť Kafka byl na vlastní žádost 1. července „prozatímně“ penzionován, čímž definitivně končí doba jeho působení v pojišťovně. Důkazem Kafkovy obliby u spolupracovníků je mimo jiné i finanční sbírka, kterou po jeho smrti roku 1924 uspořádali na jeho památku pro Masarykovu Ligu proti tuberkulóze. [5]

1.4 Historie seznamu nemocí z povolání v České republice

Pokud hovoříme o zákonném pojištění odpovědnosti, určitě nesmíme zapomenout na vývoj v odškodňování nemocí z povolání. Bez zajímavosti určitě není fakt, že první seznamy nemocí z povolání byly přijaty až čtyři desítky let po zavedení dělnického úrazového pojištění.

Podle zákona o úrazovém pojištění ze dne 28. prosince 1887 byli proti pracovním úrazům pojištění všichni zaměstnanci v 19 taxativně vyjmenovaných podnicích a zařízeních, které zahrnovaly prakticky všechna pracoviště, kde by úraz mohl nastat. [6]

Na Sedmé mezinárodní konferenci práce, která byla svolaná do Ženevy Správní radou Mezinárodního úřadu práce, byl v červnu roku 1925 vypracován návrh úmluvy, týkající se odškodnění nemocí z povolání. V článku 1 této úmluvy se praví: „Každý člen Mezinárodní organizace práce, který ratifikuje tuto úmluvu, se zavazuje, že zabezpečí osobám postiženým nemocemi z povolání nebo jejich rodinným příslušníkům odškodnění založené na všeobecných zásadách svého státního zákonodárství, týkajícího se odškodnění pracovních úrazů.“...[6]

Návrh obsahuje řadu zavazujících právních ustanovení, včetně ověřených autentických překladů ve francouzském a anglickém jazyce, které byly v té době jednacím jazykem na

světových fórech. První ratifikovala úmluvu Velká Británie v roce 1926 a o rok později Jugoslávie. [6]

Národní shromáždění Československé republiky schválilo tuto mezinárodní úmluvu a dne 1. června 1932 byl vydán zákon č. 99/1932 Sb., o odškodnění nemocí z povolání. Ratifikační listina Československé republiky byla zapsána v sekretariátu Společnosti Národů dne 19. září 1932 a byli jsme 21. zemí, která se k úmluvě připojila. [6]

Po stránce odškodňovací odkazoval nový zákon na zákony z roku 1887 a 1888, týkající se pojištění dělníků pro případ úrazu. Zákon č. 99/1932 Sb. ze dne 1. června 1932 v § 2 definoval nemoc z povolání takto: „Za nemoci z povolání se považují nemoci vypočtené v příloze tohoto zákona, pokud byly způsobeny výkonem zaměstnání v pojištěném podniku onoho druhu, který je uveden v příloze (seznam nemocí) vedle té které nemoci z povolání“. Zákon detailně uvádí výčet kompenzačních nároků pramenících z poškození zdraví případně ze smrti, zaviněné nemocí z povolání. [6]

V lednu 1944, v době 2. světové války, bylo uveřejněno shrnutí dosud platných právních předpisů o úrazovém pojištění. Základem nepřestával být zákon z 28. prosince 1887 o úrazovém pojištění. Nově se rozšiřoval okruh pojištěných osob, které byly v Mezinárodní úmluvě z roku 1925 formulovány do 19 položek, o dalších 7 bodů. [6]

Mezi pojištěné se započítávaly osoby činné v podniku pro pomoc při nehodách, hasiči, porodní asistentky, žáci, učitelé a pomocný personál odborných škol, kurzů a různých školení. Nový seznam nemocí z povolání byl vydán za dva roky po skončení 2. světové války jako příloha k zákonu č. 46/1947 Sb.. [6]

První polovina padesátých let přinesla rozkvět oboru nemocí z povolání ve všech evropských zemích a v průmyslově rozvinutých zemích mimoevropských. Nový seznam, který tvořil přílohu k zákonu č. 55/1956 Sb. se stal v naší republice určitým základem pro seznamy uveřejněné v dalších desetiletích. [6]

Další seznamy nemocí z povolání vyšly v roce 1964 jako příloha k vyhlášce č. 102/1964, příloha k vyhlášce č. 128/1975 Sb. a příloha č. 1 vyhlášky 149/1988 Sb.. V každém případě se jednalo o drobné změny, které většinou souvisely s novými pracovními obory. [6]

Při vypracovávání posledního seznamu nemocí z povolání, který vyšel jako příloha k nařízení vlády ve Sbírce zákonů č. 290/1995 a je v platnosti od začátku roku 1996, byly vzaty do úvahy dva aspekty. Jednak to byly negativní zkušenosti při praktickém uplatňování nároků na onemocnění zařazené do skupiny „jiné poškození zdraví z práce“, a za druhé ohled na sladování našich právních předpisů s předpisy Evropské Unie. Podle pokynů Ministerstva zdravotnictví České republiky musela být všechna profesionální onemocnění zařazena do seznamu nemocí z povolání bez možnosti výjimek, nemohla být vytvořena nějaká volnější položka, která by umožňovala zařazovat nemoci, o nichž se nově prokáže kauzální vztah k pracovní činnosti, tedy jakýsi ekvivalent „jiného poškození zdraví z práce“. Proto se tvůrci seznamu snažili zařadit do nového právního předpisu nejen všechna onemocnění, o nichž byla v té době prokázána příčinná souvislost s pracovní činností, ale u chemických látek vytvořit možnost, aby mohla být zařazena i případná onemocnění, která vzniknou v příčinné souvislosti s nově vyráběnými škodlivými látkami.[6]

Pokud jde o ostatní země Evropské unie, dá se říci, že zde neexistuje žádný jednotný řád, i když „klasické nemoci“ jsou obsaženy ve všech jejich seznamech. V tomto ohledu můžeme také spatřovat velkou rozmanitost v předpisech o finanční kompenzaci. [6]

Taková je přibližně sedmdesátiletá historie oboru nemocí z povolání po stránce legislativní.

1.5 Historie odpovědnostního pojištění

Pokud se na zákonné pojištění díváme z hlediska odpovědnosti, určitě nebude na škodu popsat, jak se vlastně u nás odpovědnostní pojištění obecně vyvíjelo. Pojištění odpovědnosti za škodu je poměrně mladým pojistným odvětvím. První zmínka o odpovědnostním pojištění pochází z Francie na počátku 19. století. [1]

Podstatným impulsem pro vznik a rozvoj odpovědnostního pojištění bylo zavedení tzv. továrního zákonodárství, které zavedlo objektivní odpovědnost zaměstnavatele za pracovní úrazy – zaměstnanec již nemusel dokazovat zavinění zaměstnavatele. Dalším vývojovým stupněm v tomto směru je vznik sociálního úrazového pojištění. V některých zemích však

přetrval princip odpovědnosti zaměstnavatele za pracovní úrazy a nemoci z povolání a návazné odpovědnostní pojištění zaměstnavatelů. V podstatě jde o to, zda je účelné a nezbytné preferovat pracovní úrazy a nemoci z povolání ve vztahu k jiným složkám sociálního pojištění, resp. sociálního zabezpečení. [1]

Ještě v 70. letech 19. století bylo odpovědnostní pojištění často bráno za morálně nepřipustné, jelikož se jednalo o pojištění následků vlastního zavinění. Za tímto přístupem se skrývala obava, aby nedocházelo k nárůstu případů nezodpovědného jednání. Podstatný význam subjektivní stránky rizika v odpovědnostním pojištění je jeho charakteristickým rysem od samých počátků tohoto pojištění. Již v 80. letech 19. století bylo nabízeno nejen odpovědnostní pojištění podniků, ale i specializovaná pojištění např. pro lékaře a lékárníky, hostince apod.. První pojištění se vztahovala jen na škody na zdraví, po krátkém čase jsou do pojistného krytí zahrnuty i škody věcné. [1]

K rozmachu odpovědnostního pojištění došlo v prvních letech 20. století. Jeho růst byl tak vysoký, že se odpovědnostní pojištění stalo ještě před první světovou válkou čtvrtým nejvýznamnějším pojistným odvětvím soukromého pojištění – po životním, požárním a dopravním pojištění. Pojištění odpovědnosti za škodu dostalo nový rozměr se vznikem nového odvětví pojištění motorových vozidel, které se po druhé světové válce stalo největším odvětvím neživotního pojištění. [1]

Dnešní odpovědnostní pojištění je ve světě rozčleněno do tří velkých skupin, kterými jsou:

- odpovědnostní pojištění motorových vozidel, volněji pojaté odpovědnostní pojištění dopravních prostředků, které zahrnuje i odpovědnostní pojištění letadel, lodí a dalších dopravních prostředků,
- odpovědnostní pojištění zaměstnavatele při pracovních úrazech a nemocech z povolání,
- obecné odpovědnostní pojištění, které se dále člení na:
 - a) osobní odpovědnostní pojištění (odpovědnostní pojištění soukromých osob),
 - b) podnikové odpovědnostní pojištění,
 - c) pojištění profesionální odpovědnosti za škodu, resp. pojištění odpovědnosti za škodu z výkonu povolání.

1.6 Metody odškodňování pracovních úrazů

Preference úrazů v sociálním zabezpečení vznikla již v první etapě vzniku celého moderního sociálního zabezpečení – šlo o období s dlouhou pracovní dobou dělníků, s četnými pracovními úrazy danými používanou technikou. Zabezpečení pro případ vzniku pracovních úrazů dělníků bylo tehdy považováno za sociální prioritu. Zde můžeme až do dnešních let spatřovat preferenci pracovních úrazů. Preference se ve většině zemí projevila již v tom, že jako první odvětví dělnického sociálního pojištění vzniklo *dělnické úrazové pojištění*. Takto pojaté sociální úrazové pojištění bylo komplexním zabezpečením následků pracovních úrazů, ať už se jednalo o pouhé ošetření úrazu či výplatu pozůstalostního důchodu. [1]

Sociální pojištění není jedinou metodou realizace sociálního zabezpečení v oblasti pracovních úrazů, i když je metodou v celosvětovém měřítku zcela převažující. Rozlišit můžeme dvě základní metody odškodňování pracovních úrazů:

- sociální pojištění
- podnikové zaopatření, které lze dále rozčlenit podle způsobu zabezpečení podniků pro případ vzniku pracovních úrazů na
 - a) podnikové zaopatření bez využití pojištění
 - b) podnikové zaopatření, které firmy mohou nebo dokonce musí finančně zajistit pojištěním, a to pojištěním odpovědnosti podniku či obecněji zaměstnavatele za škody vznikající při pracovních úrazech.

Přestože jsou systémy sociálního úrazového pojištění a systémy odpovědnostního pojištění zaměstnavatele založeny na stejném výchozím principu – poskytnout preferované zabezpečení při pracovních úrazech – mívají obvykle jinou konstrukci. Je to dáno tím, že ve druhém případě jde o využití metody soukromého pojištění. [1]

Odškodňování pracovních úrazů jako termín zahrnující sociální úrazové pojištění i podnikové zaopatření tohoto rizika práce je většinou založeno na jiných principech než odškodňování podle občanského zákoníku. Odpovědnost za škody podle občanských zákoníků je dána odpovědností za zavinění, které musí poškozený prokázat. Jedná se o nejobecnější přístup

vzhledem k odpovědnosti za škody. Takto tomu bylo původně i v oblasti pracovních úrazů – požadoval-li např. dělník odškodnění za ztrátu ruky, k níž došlo při obsluze stroje, musel prokázat zavinění jiné osoby (včetně zaměstnavatele). Pokud si dělník způsobil úraz běžnou neopatrností, pak nešlo o cizí zavinění a podle občanskoprávních předpisů nemohlo jít o zavinění. Prokazování zavinění zaměstnavatele není jednoduché ani v dnešních podmínkách, tím spíše ve druhé polovině 19. století. Dělník byl ve velké nevýhodě při vyjednávání se zaměstnavatelem o odškodnění jeho pracovního úrazu. Pro klasický systém odškodňování podle občanského zákoníku je dále charakteristické nahrazování konkrétní, individuální škody. [1]

Již před vznikem systémů sociálního úrazového pojištění bylo na základě těchto zkušeností zavedeno tzv. tovární zákonodárství, které v této oblasti znamenalo přechod od koncepce odpovědnosti za zavinění k principu odpovědnosti za výsledek. Ve druhém případě zaměstnavatel odpovídá i za škody, které nezavinil. Vychází se tedy z toho, že k pracovním úrazům v zaměstnání běžně dochází a že jsou tedy v podstatě nerozlučně spjaty se zaměstnáním jako takovým. Jinými slovy by riziko práce mělo být zahrnuto v ceně produktů. Využití principu odpovědnosti za výsledek v oblasti pracovních úrazů neznamená, že by nemohly být i nadále využívány v této oblasti principy odškodňování podle občanského zákoníku. Obecně vzato se to nevylučuje, záleží na právní úpravě platné v jednotlivých zemích. Ve světě se setkáváme s oběma variantami. [1]

U těchto dvou principů odpovědnosti za škody nacházíme i rozdílnosti v rozsahu odškodňování. Základní snahou při realizaci principu za zavinění je docílit plného odškodnění celé způsobené konkrétní újmy. Naproti tomu při využití principu za výsledek se obvykle poskytuje užší paleta dávek a dávky nemusí dosahovat plné výše újmy. V podmínkách principu odpovědnosti za výsledek dostane poškozený obvykle méně, nemusí však prokazovat zavinění druhé strany. Jednoduše řečeno, jde o větší jistotu při nižších dávkách. [1]

Pro komunistický režim u nás bylo typické záměrné zveličování úlohy jednoduché práce a to se odrazilo i v odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání a v jeho vztahu k náhradám poskytovaným při uplatnění principu odpovědnosti za zavinění podle občanského zákoníku. U náhrad podle zákoníku práce platil výhodnější režim, přičemž zvýhodnění spočívalo v širším sortimentu náhrad a také ve vyšší výměře některých z dávek. [1]

Podstatnou inovací celého systému bylo rozšíření rizika práce o nemoci z povolání. K tomu došlo převážně mezi světovými válkami, v Československu se tak stalo v roce 1932. Zjištění příčinné vazby mezi pracovní činností a nemocí z povolání je přitom složitější než při typickém pracovním úrazu. V řadě zemí se pracovní úraz rozšířil i o úrazy, k nimž dochází při cestě do zaměstnání a ze zaměstnání. Obdobně to platí i o školních úrazech včetně cest ze školy a do školy. S každým tímto rozšířením se odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání vzdaluje od svého původního cíle zabezpečit dělníky při výkonu zaměstnání. [1]

1.7 Preference pracovních úrazů ve světě

Otázkou zůstává, do jaké míry je vůbec ještě aktuální preferovat pracovní úrazy a nemoci z povolání v sociálním zabezpečení. V několika vyspělých zemích již došlo v tomto ohledu k zásadním změnám. Ve Velké Británii došlo ke zrušení preference pracovních úrazů a nemocí z povolání v roce 1983. V Nizozemsku se od roku 1967 nerozlišuje sociální riziko a riziko práce. Stejně je tomu v Řecku. Na Novém Zélandu bylo v roce 1974 zavedeno všeobecné úrazové pojištění, které nerozlišuje mezi pracovními a nepracovními úrazy a vztahuje se i na ženy v domácnosti a ostatní nevýdělečně činné osoby. Ve Švýcarsku jsou podle zákona o úrazovém pojištění z roku 1981 povinně pojištěni všichni zaměstnanci pro případ jakéhokoliv úrazu a nemocí z povolání. [1]

1.8 Historie odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání po roce 1948 u nás

Odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání může mít ve vztahu k ostatním příslušným dávkám sociálního zabezpečení dvojí podobu:

- zcela samostatný systém dávek, který sám poskytuje celé zbezpečení při úrazu,
- doplňkový systém k dávkám důchodového, nemocenského a dalšího zabezpečení, poskytovaným bez ohledu na příčinu vzniku pracovní neschopnosti, invalidity atd.

U nás bylo sociální úrazové pojištění prvního uvedeného typu zrušeno zákonem o národním pojištění v roce 1948, přitom byly zavedeny některé preference pracovních úrazů a nemocí z povolání v rámci dávkového systému národního nemocenského a důchodového pojištění.

Vedle toho se uplatňovalo odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání na bázi odpovědnosti za zavinění podle občanského zákoníku. Další reforma byla uskutečněna v roce 1957, kdy byl zaveden systém odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání, který v zásadě přetrvává dodnes. Jde o systém náhrad nad rámec dávek sociálního důchodového a nemocenského pojištění, konstruovaný na základě odškodňování podle občanského zákoníku, přičemž tyto dávky měly v podobě platné až donedávna úroveň vyšší než náhrady škody podle občanského zákoníku. V rámci dávek důchodového a nemocenského pojištění přitom přetrvaly některé preference pracovních úrazů a nemocí z povolání. [1]

Do roku 1990 existoval systém podnikového zaopatření, který v zásadě nepočítal s využitím pojištění. Pouze družstva mohla za dřívějších podmínek sjednávat odpovědnostní pojištění k pokrytí příslušných rizik. Státní podniky uhrazovaly dávky stanovené zákoníkem práce ze svých běžných prostředků. Případně poskytla podnikům mimořádnou pomoc vláda – např. při důlních neštěstích. [1]

1.9 Vývoj zákonného pojištění zaměstnavatele v ČR po roce 1990

Významným opatřením v úseku pojištění osob v Československu v období let 1990 – 1992 bylo zavedení pojištění podnikatelů. Po listopadu 1989 došlo k velkému rozšíření soukromého podnikání občanů na základě zákona č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů, který nabyl účinnosti 1. května 1990. [10]

Podle § 22, odst. 1 tohoto zákona registrací podnikatele vzniklo zákonné pojištění odpovědnosti podnikatele za škodu vzniklou pracovníkům při plnění pracovních povinností, nebo v přímé souvislosti s ním, za kterou podnikatel odpovídal podle ustanovení §§ 187 až 205b Zákoníku práce. Šlo nejen o škodu, vzniklou pracovníkovi pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, ale i o jinou škodu, vzniklou jinak (např. o škodu na věcech, které si pracovník odložil na pracovišti). Zákonné pojištění se nevztahovalo na odpovědnost za škodu, vzniklou jiným subjektem, ale jen na odpovědnost za škodu, vzniklou pracovníkem podnikatele. Zákon neukládal povinnost uzavřít pojistnou smlouvu pojištění odpovědnosti za škodu, vzniklou jiným osobám. Toto pojištění si však podnikatel mohl dohodnout dobrovolně.

Podle § 22, odst. 2 tohoto zákona podrobnější podmínky zákonného pojištění byla zplnomocněna vydat národní Ministerstva financí, cen a mezd. Na tomto základě Ministerstvo financí, cen a mezd České republiky vydalo vyhlášku č. 138/1990 Sb., kterou se stanovily podmínky tohoto zákonného pojištění. Obdobnou vyhlášku s účinností od 1. 5. 1990 vydalo i Ministerstvo financí, cen a mezd Slovenské republiky pod č. 144/1990 Zb. [10]

Ačkoliv zákonné pojištění vznikalo už registrací podnikatele na příslušném úřadu, povinnost platit pojistné podnikateli vznikala až ode dne, od kterého zaměstnal alespoň jednoho pracovníka. Podnikatel měl povinnost si pojistné sám vypočítat a zaplatit ho napřed zálohově podle sazby, určené v příloze k vyhlášce. Pojištění bylo skončeno dnem zániku oprávnění k podnikatelské činnosti. [10]

Živnostenským zákonem č. 455/1991 Sb. byl s účinností od 1. 1. 1992 zrušen zákon č. 105/1990 Sb. V Živnostenském zákonu se pojištění odpovědnosti podnikatele za škodu, způsobenou pracovníkem už neupravovalo jako zákonné pojištění, ale jako povinné smluvní pojištění. Podle § 68 Živnostenského zákona byl podnikatel povinen toto pojištění sjednat, jakmile zaměstnal alespoň jednoho pracovníka, a to s účinností ke dni vzniku pracovního poměru z první pracovní smlouvy. [10]

V květnu 1992 přišla další změna. Zákonem č. 231/1992 byla přijata novela zákoníku práce, která v nově doplněném ustanovení § 205d obnovila zákonnou formu tohoto pojištění s účinností od 1. 1. 1993. Novelizací tohoto paragrafu se náš právní řád po roce vrátil k zákonné formě pojištění odpovědnosti zaměstnavatelů a rozšířil okruh pojištěných osob na téměř všechny zaměstnavatele. [10]

Otázkou je, proč vlastně došlo k obnovení zákonné formy tohoto pojištění? Hlavním podnětem bylo splnění závazků, které pro Českou republiku vyplývají z Úmluv Mezinárodní organizace práce č. 12, 17 a 42, publikovaných pod č. 437 a 438/1990 Sb., respektive stát odbřemenit od důsledků těchto úmluv. Podle nich je stát garantem odškodnění pracovníků v případech, kde není právního nástupce zaměstnavatele. Zákonná úprava tohoto pojištění obsažená v § 205d odst. 8 stanoví, že poškozený nemá právo na plnění vůči pojistiteli, nestanoví-li zvláštní předpis jinak. Toto ustanovení bylo pouze v zákonném pojištění odpovědnosti za škody způsobené provozem motorového vozidla. S účinností od 1. 1. 1993 stanoví takovou výjimku i výše zmiňované ustanovení zákoníku práce. Na jeho základě má

poškozený pracovník, popřípadě jeho pozůstalý právo přímo vůči pojišťovně, pokud organizace, z jejíhož zákonného pojištění by se mělo plnit, zanikla, a práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů nepřešla na jinou organizaci. Důvodová zpráva k zákonu č. 231/1992 Sb. komentovala tuto změnu jako potřebu zajistit pracovníkům nároky na odškodnění zejména v případě zániku organizace. [10]

Dnes už je jasné, že forma zákonného pojištění bude v platnosti pouze do celkové úpravy tzv. „úrazového pojištění pracovníků“ obvyklé v evropských zemích s vyspělou ekonomikou. Toto pojištění by mělo mít veřejnoprávní povahu stejně jako pojišťovna, které by ho provozovala, a to nikoli na komerční bázi. [10]

Zákonné pojištění odpovědnosti bylo zavedeno do zákoníku práce s účinností od 1. ledna 1993 novelou zákoníku práce provedenou zákonem č. 37/1993 Sb.. Jeho zákonná úprava je provedena v ustanovení § 205d zákoníku práce. Prováděcím předpisem k zákoníku práce je vyhláška Ministerstva financí ČR č. 125/1993Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání, ve znění vyhlášky č. 43/1995 Sb. a č. 98/1996 Sb., č. 74/2000 Sb.. Tato vyhláška byla novelizována vyhláškou č. 487/2001 Sb., s účinností od 1. 1. 2002.. Podpůrně je toto pojištění upraveno i občanským zákoníkem (zákon č. 40/1964 Sb.). Právní úprava odpovědnosti a náhrady škody je obsažena v ustanoveních § 170-206 ZP a § 25-37 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí Zákoník práce. [10]

2. SOUČASNÁ PODOBA ZÁKONNÉHO POJIŠTĚNÍ V ČR

Všechny zákonné normy, kterými se v současnosti zákonné pojištění odpovědnosti v ČR řídí jsou uvedeny výše na konci předešlé kapitoly. Nyní se zaměříme na výklad pojmů, které jsou předmětem samotného pojištění.

2.1 Pracovní úraz

Pracovní úrazy a nemoci z povolání často vznikají jako důsledek nevhodných pracovních podmínek, pracovního prostředí a nedostatečného zajištění bezpečnosti a ochrany při práci. Nevyhnete se jim u žádného zaměstnavatele. Je třeba důsledně dbát hlavně na prevenci, protože počet pracovních úrazů neustále stoupá, zejména úrazy s nejhoršími důsledky: smrti nebo s vážným poškozením zdraví zaměstnance. Náhrada škody by měla být chápána až jako krajní řešení. [3]

2.1.1 Definice pracovního úrazu

Pojem pracovní úraz pro účely odškodňování vyplývá z ustanovení § 190 odst. 1 zákoníku práce. Přitom není vymezeno, co se má pokládat za pracovní úraz, pouze určeno, kdy je úraz úrazem pracovním. Pracovním úrazem rozumíme poškození na zdraví nebo smrt zaměstnance, ke kterému došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním nezávisle na vůli zaměstnance krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů, a to nejen vlivů mechanických, ale i chemických a psychických. Pracovním úrazem není úraz, který se pracovníku přihodil na cestě do zaměstnání a zpět. [3]

Pracovní úraz lze definovat čtyřmi znaky:

- a) **úrazovým dějem**, tzn. právní událostí, k níž došlo nezávisle na vůli zaměstnance, krátkodobým náhlým a násilným působením zevních vlivů.
- b) k pracovnímu úrazu musí dojít **při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním**.
- c) došlo k **poškození zdraví**, které může být fyzické i psychické a které konstatuje lékař
- d) musí zde být **příčinná souvislost** mezi úrazovým dějem a poškozením zdraví;

Pracovní úrazy se dělí podle závažnosti na **smrtelné, těžké, hromadné a ostatní**.

Za **smrtelný úraz** se považuje úraz, který způsobil pracovníkovi smrt ihned nebo kdykoli později. Za **těžký** se považuje ten **úraz**, který měl za následek např. ztrátu orgánu, komplikovanou zlomeninu, popáleniny II. a III. stupně apod. Hromadný úraz je takový pracovní úraz, při kterém byli zraněny nejméně tři osoby, z nichž alespoň jedna těžce nebo smrtelně, nebo kdy bylo zraněno více než deset osob. Bližší charakteristiku uvádí vyhláška č.110/1975 Sb. Českého úřadu bezpečnosti práce a Českého báňského úřadu. [3]

2.1.2 Pracovní úkol

Co se rozumí plněním pracovních úkolů nebo přímou souvislostí s ním vymezuje ustanovení § 25 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce. Pokud bude v konkrétním případě sporné, zda jde o pracovní úraz, musí tuto otázku vyřešit personalista ve spolupráci s pracovníkem pro bezpečnost práce a v součinnosti s přímým nadřízeným dotčeného zaměstnance. [11]

Plněním pracovních úkolů rozumíme:

- výkon pracovních povinností vyplývajících z pracovního poměru
- jiná činnost konaná na příkaz zaměstnavatele,
- činnost, která je předmětem pracovní cesty,
- činnost konaná pro zaměstnavatele na podnět odborové organizace nebo ostatních zaměstnanců,
- činnost konaná pro zaměstnavatele z vlastní iniciativy, pokud k ní zaměstnanec nepotřebuje zvláštního oprávnění nebo ji nekoná proti výslovnému zákazu zaměstnavatele.

Pod pojmem pracovní povinnosti nejčastěji rozumíme ty povinnosti, které jsou uvedeny v pracovní smlouvě nebo v pracovněprávních předpisech.

2.1.3 Povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se vznikem pracovního úrazu:

- vyšetřit příčiny a okolnosti vzniku pracovního úrazu
- přijmout opatření proti opakování pracovních úrazů
- bez vážných důvodů neměnit stav na místě úrazu
- vést evidenci v knize úrazů o všech pracovních úrazech a to v rozsahu potřebném pro sepsání záznamu o úrazu
- vést dokumentaci o pracovním úrazu s pracovní neschopností zaměstnance delší než 3 kalendářní dny nebo když v důsledku pracovního úrazu došlo k úmrtí zaměstnance
- ohlásit pracovní úraz bez zbytečného odkladu: - státnímu zástupci nebo příslušnému útvaru Policie ČR (je-li podezření ze spáchání trestného činu) - územně příslušnému inspektorátu bezpečnosti práce (IBP) - při poškození zdraví, které si vyžádá hospitalizaci zaměstnance delší než 5 kalendářních dní - odborovému orgánu nebo zástupci zaměstnanců pro oblast BOZP - pojišťovně, u které je zaměstnavatel pojištěn pro případ své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu
- ohlásit smrtelný pracovní úraz bez zbytečného odkladu: - příslušnému útvaru Policie ČR - územně příslušnému IBP - odborovému orgánu nebo zástupci zaměstnanců pro oblast BOZP - příslušné zdravotní pojišťovně - pojišťovně, u které je zaměstnavatel pojištěn pro případ své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu
- vyhotovit záznam o úrazu - do 5 pracovních dnů po oznámení pracovního úrazu - jestliže došlo ke zranění zaměstnance s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny nebo k úmrtí zaměstnance - a podle vzoru uvedeného v příloze k nařízení vlády 494/2001 Sb.
- zaslat záznam o pracovním úrazu za uplynulý kalendářní měsíc - nejdéle do 5. dne následujícího měsíce - územně příslušnému IBP - a příslušné zdravotní pojišťovně
- zaslat záznam o smrtelném pracovním úrazu - nejpozději do 5 pracovních dnů po jeho ohlášení - územně příslušnému útvaru Policie ČR - územně příslušnému IBP - a příslušné zdravotní pojišťovně. [11]

2.1.4 Prokázání pracovního úrazu

Hlavním důkazem je samozřejmě „záznam o pracovním úrazu“. Skutečnost, že se jedná o pracovní úraz lze ovšem prokázat i dalšími prostředky, např. svědectvím spoluzaměstnanců, kteří byli při úrazu, vyjádření znalce apod. Zákoník práce ani jiný právní předpis přímo neuvádějí druhy důkazů, proto vlastně za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit skutečný stav věci. Důležité je, aby poškozený včas úraz ohlásil a aby o něm byl sepsán záznam. V opačném případě musí počítat s tím, že bude mít ztíženou situaci a že se mu nemusí vůbec podařit prokázat rozhodné skutečnosti, zejména, když úrazu nebyl nikdo přítomen. Na druhou stranu je nesprávný postup zaměstnavatele, který odmítne úraz uznat jako pracovní jen z toho důvodu, že o něm nebyl sepsán záznam. Pokud v konkrétním případě zaměstnavatel nechce zaměstnance odškodnit, ten se může obrátit na soud. [2]

2.1.5 Záznamy o pracovních úrazech

Všichni zaměstnavatelé jsou povinni vyhotovovat záznamy o úrazech, ke kterým dojde na jejich pracovišti. Povinnosti stanovuje vyhláška Českého úřadu bezpečnosti práce č. 110/1975 Sb.

Záznam, který obsahuje výsledky šetření úrazu, je sepsován ihned po úraze. V případě, že to není možné, nejpozději druhý den ráno.

Šetření je zahájeno bezprostředně po úrazu nebo hned, jak se o něm zaměstnavatel dozví. Záznam obsahuje především popis okolností, za jakých k úrazu došlo. Dále v něm musí být uvedeno, zda zaměstnavatel dodržel všechny povinnosti týkající se bezpečnosti a ochrany při práci, zda jsou splněné podmínky pro zproštění odpovědnosti zaměstnavatele za vzniklou škodu. [11]

2.1.6 Netypické úrazy z povolání

Zaměstnavatelé stojí často před komplikovanou otázkou a to, zda se jedná o pracovní úraz nebo nikoli, zvláště, když k poškození zdraví došlo při netypické pracovní činnosti nebo když jde o méně častý či netypický úraz. Mezi netypické úrazy patří: úžeh a úpal, kýla, infarkt myokardu, poškození meziobratlových destiček, onemocnění z otlaků a otřesů, epilepsie, poškození zdraví z porušení právní povinnosti. [11]

2.1.7 Zproštění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu

Zákoník práce uvádí v § 191 případy, kdy může být odpovědnost zaměstnavatele za náhradu škody úplně nebo částečně vyloučena.

Jak jsem již uvedla, zaměstnanec se dané odpovědnosti může zbavit **zcela** nebo **zčásti**. *Zcela se zaměstnavatel zbaví odpovědnosti* ve dvou případech:

- 1) Zaměstnavatel prokáže, že škoda byla způsobena výhradně tím, že postižený zaměstnanec svým zaviněním porušil předpisy nebo pokyny o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Zaměstnanec musel být s těmito předpisy řádně seznámen a jejich znalost a dodržování musely být soustavně vyžadovány a kontrolovány. Pouhé porušení předpisů na zproštění samozřejmě nestačí, musí být splněny další podmínky. Důležité je prokázat, že zaměstnanec porušení předpisů zavinil a že byl s nimi řádně seznámen. Dále se musí prokázat, že porušení je v přímé souvislosti s pracovním úrazem nebo nemocí z povolání.
- 2) Škodu si způsobil sám zaměstnanec v důsledku opilosti nebo zneužití jiných návykových látek. Tyto skutečnosti byly jedinou příčinou škody a zaměstnavatel nemohl škodě nijak zabránit. To znamená, že zaměstnavatel musí prokázat, že zaměstnanec byl při práci opilý a že je zde příčinná souvislost mezi opilostí a vzniklou škodou. Z pracovního řádu vyplývá, že opilý zaměstnanec nesmí být připuštěn k práci. Jeho nadřízený mu musí další výkon práce zakázat a poslat ho domů. Pokud tak neučiní, porušuje povinnosti, které vyplývají z bezpečnostních předpisů a pro zaměstnavatele přichází v úvahu pouze částečné zproštění odpovědnosti. Opilost znamená takový stupeň alkoholického opojení, který znamená významnější zatížení

duševních funkcí a celkové pohotovosti. V tomto případě nestačí pouze výpověď svědků, ale soudy si opatřují důkazy znalců – lékařů. [2]

Částečně se zaměstnavatel zbaví odpovědnosti ve 3 případech:

- 1) Je prokázáno, že zaměstnanec porušil svým zaviněním právní nebo ostatní předpisy nebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, přestože s nimi byl řádně seznámen. Toto porušení je jednou z příčin škody.
- 2) Jednou z příčin škody je opilost zaměstnance nebo zneužití jiných návykových látek.
- 3) Škoda vznikla v důsledku lehkomyšlného jednání zaměstnance. Ten si musel být vzhledem ke své kvalifikaci a zkušenostem vědom, že si může přivodit újmu na zdraví. Přitom vůbec nemusí dojít k porušení právních nebo ostatních předpisů nebo pokynů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Pod pojmem „lehkomyslné jednání“ rozumíme to, že zaměstnanec věděl, že postupuje způsobem neobvyklým, kterým si může způsobit úraz nebo nemoc z povolání, a lehkomyšlně spoléhal, že si zdraví nepoškodí. Pro správné posouzení lehkomyšlného jednání musíme brát v úvahu nejen věk a míru zkušeností, ale také jeho zařazení do kvalifikační třídy. [2]

Dojde-li k částečnému zproštění odpovědnosti, je určena část škody, kterou podle míry zavinění nese zaměstnanec. V případě lehkomyšlného jednání nahradí zaměstnavatel vždy alespoň jednu třetinu škody. [2]

Pokud se zaměstnanec pokoušel odvrátit škodu nebo nebezpečí hrozící zaměstnavateli a utrpěl-li přitom pracovní úraz, podle § 192 zákoníku práce se zaměstnavatel nemůže zprostit odpovědnosti. [2]

2.1.8 Odškodňování pracovních úrazů

Hodnota bodu je v současné době 120 Kč (stará hodnota byla pouze 30 Kč!) a je stanovena vyhláškou číslo 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, která platí od 1. ledna roku 2002. V praxi to znamená, že postižený dostane čtyřikrát větší odškodnění než před tímto datem. Podle názoru České lékařské komory, je odškodnění mnohem vyšší, ale ve srovnání se zeměmi Evropské unie stále velmi nízké.

2. 2 Nemoc z povolání

Co jsou nemoci z povolání zákoník práce přímo neurčuje. Jsou pouze charakterizovány ustanovením § 190 odst. 3 zákoníku práce jako onemocnění uvedená v právních předpisech o sociálním zabezpečení, kde se nachází také seznam nemocí z povolání, jestliže vznikly za podmínek tam uvedených. [12]

2.2.1 Definice nemocí z povolání

Seznam nemocí z povolání je v příloze k nařízení vlády č. 290/1995 Sb. a obsahuje celkem 83 nemocí. Tento seznam nahradil dříve platný seznam, který byl součástí vyhlášky č. 149/1988 Sb. Ustanovení jeho § 1 odst. 1 charakterizuje nemoci z povolání jako nemoci, které vznikají nepříznivým působením chemických, fyzikálních, biologických nebo jiných škodlivých vlivů, pokud vznikly za podmínek uvedených ve výše zmiňovaném seznamu. Rovněž akutní otrava vznikající nepříznivým působením chemických látek patří mezi nemoci z povolání. Jako nemoc z povolání se odškodňuje i nemoc, která vznikla před jejím zařazením do seznamu, a to od jejího zařazení a za dobu nejvýše tří let nazpět (§ 190 odst. 4 zákoníku práce). [13]

Dalším důležitým předpisem vztahujícím se k nemocem z povolání je vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 342/1997 Sb. platná od 1. ledna 1998. Tato vyhláška stanovuje postup při uznávání nemocí z povolání a vydává seznam zdravotnických zařízení, která tyto nemoci uznávají. Z toho vyplývá, že uznávat nemoci z povolání jsou kompetentní jen ta zdravotnická zařízení uvedená v příloze k této vyhlášce, a to jen podle příslušnosti (místní nebo věcné) zaměstnavatelů k těmto zdravotnickým zařízením. [13]

Dříve nebyl tento postup nijak právně upraven a postupovalo se zvyklostním způsobem, který zavedlo Ministerstvo zdravotnictví instrukcí č. 25/1973 Věstníku MZ. Ta však byla později zrušena. [13]

Ustanovení § 7 vyhlášky č. 342/1997 Sb. upravuje proces tzv. oduznávání nemocí z povolání. Jedná se prakticky o to, že řada nemocí z povolání přímo souvisí s prací vykonávanou

v příslušném rizikovém pracovním prostředí a jen co zaměstnanec toto pracoviště opustí, vymizí anebo stabilizují se i zdravotní problémy. Odškodňování je ovšem založeno na předpokladu, že zaměstnanec musí trpět nemocí z povolání po celou dobu jejího odškodňování. Zaměstnavatel má právo otázat se příslušného zdravotnického zařízení, zda jeho zaměstnanec i nadále trpí nemocí z povolání. Pokud je odpověď negativní, tzn. zaměstnanec je již zdravý, zdravotnické zařízení o tom vydá posudek a po uplynutí odvolací lhůty proti němu zašle tento posudek i zaměstnavateli. Ten pak přestane dotyčného odškodňovat, přičemž by ho o tom měl písemně informovat s odvoláním na tzv. oduznání nemoci z povolání. [13]

2.2.2 Lhůty pro odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání

Z ustanovení zákoníku práce vyplývá, že zaměstnavatel je povinen odškodňovat pracovní úrazy a nemoci z povolání bez žádosti postižených zaměstnanců, tzn. sám, iniciativně.

Jestliže zaměstnavatel vyplácí náhrady z titulu odškodnění pracovních úrazů a nemocí z povolání přímo, má právo na jejich průběžnou refundaci od pojišťovny ve lhůtě 15 dnů od uplatnění refundačního nároku vůči pojišťovně. Zároveň má zaměstnavatel tříletou lhůtu vůči pojišťovně na uplatnění práva na plnění z pojistné události. Tato lhůta začíná běžet jeden rok po pojistné události. Obecná lhůta dle zákoníku práce pro uplatnění nároku zaměstnance na odškodnění činí dva roky a začíná běžet od okamžiku, kdy se poškozený dozví o tom, že mu škoda vznikla a kdo za ni odpovídá. V zájmu ochrany zaměstnanců stanoví zákoník práce tzv. nepromlčitelnost nároků na náhradu za ztrátu na výdělků (§ 194 a § 195 zákoníku práce) nebo jiné škody na zdraví (§ 187 zákoníku práce) a dále nároků na náhradu nákladů na výživu pozůstalých (§ 199 zákoníku práce). U těchto náhrad se promlčují jen jednotlivá měsíční plnění na tyto nároky v dvouleté promlčecí lhůtě. [13]

2.3 Jednotlivé náhrady z titulu odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání

Zákoník práce (§ 193) vypočítává jednotlivé možné nároky na odškodnění pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. Jsou to:

- a) náhrada za ztrátu na výdělků,
- b) náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění,
- c) náhrada za účelně vynaložené náklady spojené s léčením
- d) náhrada za věcnou škodu.

Náhrady pozůstalým po zaměstnancích, kteří zemřeli následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání jsou následující:

- a) náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s léčením,
- b) náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem,
- c) náhrada nákladů na výživu pozůstalých,
- d) jednorázové odškodnění pozůstalých,
- e) náhrada věcné škody.

Nyní bych rád v krátkosti popsal jednotlivé náhrady.

2.3.1 Náhrada za ztrátu na výdělků

Tato náhrada patří do kategorie tzv. opětujících se nároků na náhradu škody z pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. Z toho vyplývá, že tento nárok se skládá z jednotlivých dílčích nároků na náhradu za ztrátu na výdělků z každé pracovní neschopnosti, tzn. že každá pracovní neschopnost tvoří samostatný dílčí nárok na náhradu za ztrátu na výdělků.

Pro výpočet je rozhodný průměrný výdělek platný ke dni vzniku dané pracovní neschopnosti na následky pracovního úrazu (nemoci z povolání). [2]

Za zmínku také stojí § 193a zákoníku práce, kde stojí, že náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti a náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti z téhož důvodu jsou samostatné nároky, které nepřísluší vedle sebe. (§ 193a zákoníku práce). V praxi to znamená, že pokud zaměstnanec utrpěl pracovní úraz a byl v důsledku pracovní neschopnosti odškodněn za ušlý výdělek, po opětovném návratu k původní profesi mu odškodnitelná ztráta na výdělků nevzniká. [2]

Ve vztahu k příslušné pojišťovně má zaměstnavatel nárok na průběžnou refundaci náhrad za jednotlivé kalendářní měsíce. [2]

Náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání plné nebo částečné invalidity (tzv. renta)

Dle § 195 zákoníku práce patří tato renta k sociálně a právně nejvýznamnějším složkám práva na náhradu škody z pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. Často se setkáváme s označením této náhrady jako „renta“. Výpočet je velice složitý a administrativně náročný, rozhodující je průměrný výdělek, plný nebo částečný invalidní důchod a dosahovaný výdělek. Podmínkou této náhrady je pracovní neschopnost na následky pracovního úrazu (nemoci z povolání) a následný pokles výdělku za výkon jiné práce, na kterou byl zaměstnanec převeden. Není ovšem podmínkou, že zaměstnanec musí být převeden na jinou práci, může vykonávat původní profesi, avšak s určitými pracovními omezeními (např. zákaz práce na směny).

2.3.2 Náhrada za bolest a za ztížení společenského uplatnění

Tato náhrada představuje náhradu nemateriální újmy, kterou zaměstnanec utrpěl v souvislosti s pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. Prakticky to znamená, že zaměstnavatel odškodňuje zaměstnance za určitý stupeň bolesti, resp. jeho omezení v pracovním a občanském uplatnění. Zákoník práce se v ustanovení § 196 zmiňuje jen o tom, že tato náhrada má jednorázový charakter. Bližší úpravu obsahuje vyhláška č. 32/1965 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění, ve znění vyhlášky č. 84/1967 Sb., č. 76/1981 Sb. a č. 54/1993 Sb. [2]

Tato náhrada má výlučně osobnostní charakter, vztahuje se pouze k poškozenému zaměstnanci. Z toho vyplývá, že jeho smrtí nárok na náhradu zaniká. Tyto náhrady musí být tudíž vyplaceny ještě za života zaměstnance do jeho rukou, anebo na jeho účet a nestačí je jen poukázat. [2]

Výše náhrady je založena na systému tzv. bodového ohodnocení, které provádí příslušný lékař ve formě lékařského posudku. O lékařský posudek o bodovém ohodnocení bolesti nebo ztížení společenského uplatnění obvykle žádá zaměstnanec, ale může také zaměstnavatel, který odpovídá za pracovní úraz nebo nemoc z povolání. V současné době se za posudek platí a zaměstnavatel je povinen cenu za jeho vystavení uhradit.

Posudek je nutné vyhotovit v písemné formě. Pokud má občan pocit, že došlo k nějakému pochybení, má právo podat návrh na přezkoumání vedoucímu zdravotnického zařízení. Ten rozhodne o tom, zda mu vyhoví. Pokud vedoucí zdravotnického zařízení návrh odmítne, může zaměstnanec návrh jako odvolání předložit odvolacímu orgánu. Dle § 77 odst. 3, o odvolání proti rozhodnutí vedoucího zdravotnického zařízení rozhoduje Ministerstvo zdravotnictví, v ostatních případech okresní úřad, v jehož obvodu se zdravotnické zařízení nachází. [2]

2.3.3 Náhrada za účelně vynaložené náklady spojené s léčením

Tato náhrada pokrývá ty náklady zaměstnance, které mu nejsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění nebo jsou hrazeny pouze částečně. Důležitým aspektem je „účelnost“, kterou posuzuje příslušný lékař. Mezi účelně vynaložené náklady patří např. úhrada léků, které zdravotní pojišťovna nehradí, úhrada zdravotnických pomůcek či prostředků. Kromě toho sem řadíme též zvýšené náklady na dietní stravování (např. u infekčních hepatitid zaměstnanců) a náhrada jízdních výdajů členů rodiny, kteří navštěvovali svého příbuzného při jeho pobytu v nemocnici nebo v jiném léčebném zařízení. [2]

2.3.4 Náhrada za věcnou škodu

Pokud byla zaměstnanci způsobena škoda na věcech, ke které došlo při pracovním úrazu, má samozřejmě nárok na náhradu. Může se jednat např. o poškozený nebo zničený oděv, obuv, hodinky a jiné osobní věci, které nosí zaměstnanec při sobě. Do této kategorie náleží také škoda na dopravním prostředku, např. zaměstnanec použil osobní automobil na pracovní cestu. Je zde však jedna podmínka a to ta, že zaměstnavatel musel dát k jeho použití souhlas. Může se jednat pouze o ústní souhlas nebo o souhlas následný. [2]

Tuto náhradu nelze přiznat formou renty do budoucna, pouze jako náhradu již vzniklé škody. Zaměstnanec musí vždy prokázat existenci škody a příčinnou souvislost mezi ní a pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. [2]

2.3.5 Náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s léčením

Jedná se o náklady vzniklé v souvislosti s léčením zaměstnance, který následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání zemřel. Náhrada je poskytována tomu, kdo je vynaložil, tzn. pokud je ještě za svého života vynaložil sám poškozený zaměstnanec, nemá na jejich úhradu nikdo nárok. Ten, komu tyto náklady vznikly, musí prokázat jejich vznik i výši. [2]

2.3.6 Náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem

Tato náhrada opět náleží tomu, kdo je vynaložil. Náklady spojené s pohřbem jsou zejména: náklady účtované pohřebním ústavem, hřbitovní poplatky, cestovní výlohy, náklady na zřízení pomníku nebo desky a úpravy hrobu a jedna třetina přiměřených nákladů na smuteční ošacení. Přitom náklady vynaložené na zřízení pomníku nebo desky nesmí přesáhnout částku 10 000 Kč a náklady na smuteční ošacení a cestovní výlohy se hradí jen nejbližším příslušníkům rodiny a domácnosti zemřelého. Náhrada přiměřených nákladů s pohřbem je uhrazena pouze v takovém rozsahu, v jakém není uhrazena pohřebním poskytovaným jako dávka státní sociální podpory. [2]

2.3.7 Jednorázové odškodnění pozůstalých

Manžel pozůstalého má nárok na odškodnění ve výši 50 000 Kč a dítě, které má nárok na sirotčí důchod, ve výši 80 000 Kč. Ve zvláštních a odůvodněných případech se jednorázové odškodnění ve výši 50 000 Kč poskytuje rovněž rodičům zemřelého (např. zletilý potomek žije ve společné domácnosti s rodiči).

Zákoník práce však umožňuje zaměstnavatelům prostřednictvím kolektivní smlouvy nebo vnitřních předpisů poskytnout vyšší odškodné pozůstalým.

2.3.8 Náhrada věcné škody

Pozůstalí po zaměstnanci, resp. jeho dědici, mají také nárok na úhradu věcné škody. Rozsah tohoto nároku je však podstatně menší, než když škoda vznikne samotnému postiženému zaměstnanci. Jedná se o škodu, která vznikla zaměstnanci na věcech v době jeho smrti. [2]

2.3.9 Náhrada nákladů na výživu pozůstalých

Tato náhrada přísluší pozůstalým, kterým zemřelý poskytoval výživu nebo ji byl povinen poskytovat. [2]

2.4 Současný systém v ČR

V České republice je v současné době uplatňován systém zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Dnešní systém vznikl na počátku 90. let jako dočasné provizorium v době, kdy se objevovaly tisíce nových firem a pro všechny jejich zaměstnance bylo třeba zajistit odškodnění v případě úrazu či nemoci z povolání. Tento systém je však často kritizován z důvodu, že nemotivuje zaměstnavatele, aby se více starali o bezpečnost práce. [3]

Vznik zákonného pojištění byl odůvodněn nutností respektovat mezinárodněprávní závazky České republiky vyplývající z úmluv Mezinárodní organizace práce a ukládající zajistit odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání i v případech zániku zaměstnavatele bez právního nástupce, nebo v případech nesolventnosti zaměstnavatele hradit náhradu škody z pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. Praxe od doby vzniku dává za pravdu oběma důvodům, pro které bylo zavedeno. Případy zaměstnavatelů existujících jen na papíře obchodního nebo živnostenského rejstříku, avšak fakticky nefungujících, anebo zaměstnavatelů, kteří zbankrotovali, nejsou řídké, zákonné pojištění se v takových případech pak jeví jako nanejvýš potřebné. [3]

V určitých případech může vstupovat do vztahu odpovědnosti zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci pracovním úrazem nebo nemocí z povolání přímo stát. Jménem státu uzavřelo Ministerstvo práce a sociálních věcí s pojišťovnami dohodu o tom, že ony budou v takových případech prakticky realizovat jménem státu a k jeho tíži další odškodňování pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. [2]

Zákonné pojištění se nevztahuje na zaměstnavatele typu státních orgánů. Vztahuje se však na všechny zaměstnavatele – podnikatele, ať jsou fyzickou nebo právnickou osobou, vztahuje se i na zaměstnavatele tzv. neziskové sféry – na rozpočtové a příspěvkové organizace, na občanská sdružení, na obecně prospěšné společnosti, na nadace apod. [2]

Zákonné pojištění nepokrývá celou šíři odpovědnosti zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci, ale jen odpovědnost za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Nevztahuje se tedy např. na odpovědnost zaměstnavatele za jinou škodu na zdraví zaměstnance, nevztahuje se ani na odpovědnost zaměstnavatele za škodu na odložených věcech. Je však nutné zdůraznit, že se vztahuje i na škodu způsobenou např. pracovními úrazy, které utrpí zaměstnanci pracující pro zaměstnavatele na základě dohod o pracovní činnosti, tak u dohod o provedení práce. [2]

2.4.1 Škodná a pojistná událost

Škodnou událostí v zákonném pojištění odpovědnosti je právní skutečnost vznikající přímo vůlí člověka. Je to pracovní úraz či nemoc z povolání. [2]

Pojistná událost je v pojištění obecně vymezena jako skutečnost, se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele plnit a zároveň právo pojištěného na plnění. V zákonném pojištění je pojistnou událostí vznik povinnosti zaměstnavatele nahradit škodu, která vnikla zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Rozhoduje-li o náhradě škody soud, platí, že pojistná událost nastala dnem, kdy rozhodnutí podle něhož má pojišťovna poskytnout plnění, nabylo právní moci. Z jedné škodné události může vzniknout na straně poškozeného zaměstnance nebo pozůstalých po něm několik pojistných událostí (např. nárok na náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění, nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po

skončení pracovní neschopnosti, u pozůstalých nárok na jednorázové odškodnění, nárok na náhradu nákladů na výživu pozůstalých. [2]

Zákonné pojištění u nás se vztahuje na případy pracovních úrazů a nemocí z povolání, které nastaly od 1. ledna 1993. Nevztahuje se tedy na případy, kdy zaměstnavatel vyplácí náhradu za ztrátu na výdělku nebo náhradu nákladů na výživu pozůstalých z případů pracovních úrazů nebo nemocí z povolání, které nastaly před 1. lednem 1993. Obecně lze říci, že jestliže již zaměstnavatel plnil na náhradu škody z pracovního úrazu nebo nemoci z povolání z doby před 1. lednem 1993 nějakou dílčí náhradu (např. náhradu za bolest nebo za ztížení společenského uplatnění), nepůjde k tíži zákonného pojištění. [2]

2.4.2 Modely zákonného pojištění

Podstatou zákonného pojištění je ze zákona vyplývající právo pojištěného zaměstnavatele, aby za něj příslušná pojišťovna nahradila zaměstnanci postiženému pracovním úrazem nebo nemocí z povolání škodu v rozsahu odpovědnosti za ni podle zákoníku práce. Poškozený zaměstnanec přímý nárok na odškodnění pracovního úrazu nebo nemoci z povolání vůči pojišťovně nemá, s výjimkou případů, kdy zaměstnavatel odpovědný za odškodňování jeho pracovního úrazu nebo nemoci z povolání zanikne bez právního nástupce. V tomto případě se ze zákona mění subjekt odpovědnostního vztahu ze zaměstnavatele na pojišťovnu. [2]

Základní model zákonného pojištění je tedy ten, že odpovědný zaměstnavatel soustředí všechny podklady pro odškodnění konkrétního pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, odškodnění vypočte (včetně případného krácení podle zákoníku práce) a případ předá k finanční realizaci příslušné pojišťovně. Ta má právo i povinnost případ posoudit podle příslušných ustanovení zákoníku práce a prováděcích předpisů k němu, vyžádat si vysvětlení a případně i doplňující doklady a poté plnit nároky na odškodnění pracovního úrazu nebo nemoci z povolání poškozenému zaměstnanci. Podle § 6 vyhlášky 125/1993 Sb. nároky na odškodnění pracovního úrazu a nemoci z povolání je povinna pojišťovna plnit nejpozději do 15 dnů po skončení šetření nutného ke zjištění rozsahu její povinnosti poskytnout plnění. Šetření je skončeno, pokud byla dohodnuta výše náhrady škody, nebo pokud pojišťovna obdržela pravomocné rozhodnutí soudu o výši náhrady škody. Důležité ustanovení o tom, jak dlouho může trvat šetření pojišťovny, o výši její povinnosti k plnění, obsahuje § 797 odst. 3

občanského zákoníku. Podle něj je plnění splatné do patnácti dnů, jakmile pojistitel skončil šetření nutné ke zjištění rozsahu povinnosti pojistitele plnit. Šetření musí být provedeno bez zbytečného odkladu; nemůže-li být skončeno do jednoho měsíce poté, co se pojistitel o pojistné události dozvěděl, je pojistitel povinen poskytnout pojištěnému na požádání přiměřenou zálohu. [2]

Základní model způsobu uplatňování zákonného pojištění je založen na tom, že není povinností zaměstnavatele, aby nejprve vyplatil odškodnění pracovního úrazu nebo nemoci z povolání z vlastních prostředků a poté žádal jeho refundaci u příslušné pojišťovny. Naopak – zaměstnavatel má právo, aby za něj pojišťovna přímo plnila nároky na odškodnění pracovního úrazu (nemoci z povolání) postiženému zaměstnanci. [2]

Tento model má svoje výhody i nevýhody. Zaměstnavateli v tomto případě nehrozí riziko vyplacení nějakého odškodnění bez možnosti jeho následné refundace pojišťovnou, bývá však zpravidla méně operativní z hlediska doby, kdy se zaměstnanci dostane příslušného odškodnění. [2]

Druhý model uplatňování zákonného pojištění je založen na přímé výplatě odškodnění ze strany odpovědného zaměstnavatele postiženému zaměstnanci a následném požadování refundace vyplacených částek od pojišťovny. Tento model má oporu v ustanovení § 5 odst. 2 vyhlášky č.125/1993 Sb., podle něhož, nahradil-li zaměstnavatel škodu nebo její část přímo, má právo, aby mu pojišťovna po odečtení případné náhrady vydala to, co by za něj jinak plnila poškozenému. Do tohoto modelu však nemůže pojišťovna zaměstnavatele nutit, protože na takový postup nemá právní nárok. I v těchto případech však má zaměstnavatel vůči pojišťovně právo na refundaci vyplaceného odškodnění do 15 dnů po skončení šetření nutného ke zjištění rozsahu povinnosti pojišťovny plnit nároky na odškodnění pracovního úrazu (nemoci z povolání). [2]

Tento model je sice operativnější při výplatě odškodnění postiženému zaměstnanci, má však pro zaměstnavatele určitá ekonomická a právní rizika: zaměstnavatel po určitou dobu vlastně „úvěruje“ pojišťovnu, což nemusí být u vyšších částek a u menších zaměstnavatelů zanedbatelné pro jejich finanční situaci. Právní rizika jsou ještě významnější: názor pojišťovny na to, jaká je správná výše odškodnění, může být odlišný od názoru zaměstnavatele, při vyplacení vyšších částek se může dostat zaměstnavatel do problémů při

refundaci vyplaceného odškodnění od pojišťovny. Při refundaci vyplaceného odškodnění má pojišťovna právo započíst si proti této refundační pohledávce zaměstnavatele svoje vlastní pohledávky za ním vzniklé ji podle vyhlášky č. 125/1993 Sb. [2]

Vznikne-li pojišťovně, která ze zákona provádí tento druh pojištění, škoda, má právo na úhradu ze státního rozpočtu. Přebytek je pak povinna naopak do státního rozpočtu odvést. [2]

2.4.3 Povinnosti zaměstnavatele vůči příslušné pojišťovně

Jsou to zejména tyto povinnosti:

- oznamovací, že zaměstnavatel zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance, s uvedením IČO či jiného identifikačního znaku zaměstnavatele (např. rodného čísla u zaměstnavatelů, fyzických osob, které nemají IČO),
- platit pojistné,
- prevenční na úseku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a při předcházení pracovním úrazům a nemocem z povolání,
- informační, že nastala škodná událost, tj. pracovní úraz nebo nemoc z povolání, vyjádřit se k náhradě škody požadované zaměstnancem, případně zmocnit pojišťovnu, aby jednala za zaměstnavatele s postiženým zaměstnancem,
- součinnosti v případě soudního řízení o náhradu škody z pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. Zaměstnavatel je povinen informovat pojišťovnu, že ho zaměstnanec zažaloval u soudu o náhradu škody, v rámci soudního řízení je zaměstnavatel povinen respektovat pokyny pojišťovny, zejména nepřistoupit bez souhlasu pojišťovny na uzavření soudního smíru a nezavázat se k náhradě promlčené pohledávky. [2]

2.4.4 Správa pojištění

Provozováním a správou pojištění byly pověřeny dvě pojišťovny, a to Česká pojišťovna, a. s., Spálená 14, 113 04 Praha 1 a Kooperativa pojišťovna, a. s., agentura zvláštních služeb, Sámova 8, 101 00 Praha 10, která vznikla sloučením Moravskoslezské kooperativy,

družstevní pojišťovny, a. s. s Českou kooperativou. U České pojišťovny jsou pojištěni všichni zaměstnavatelé, kteří měli u této pojišťovny sjednáno smluvní pojištění své odpovědnosti ke dni 31. prosince 1992. U Kooperativy jsou pojištěni všichni ostatní zaměstnavatelé. [3]

Dojde-li k pojistné události, již může být pracovní úraz nebo nemoc z povolání, je povinností zaměstnavatele oznámit tuto skutečnost příslušné organizační jednotce pojišťovny a svou součinností se podílet na včasném a řádném odškodnění. Pojistné události ze zákonného pojištění likviduje u Kooperativy pojišťovny jejich 10 agentur.

- ▲ agentura Brno
- ▲ agentura České Budějovice
- ▲ agentura Chomutov
- ▲ agentura Liberec
- ▲ agentura Olomouc
- ▲ agentura Ostrava
- ▲ agentura Pardubice
- ▲ agentura Plzeň
- ▲ agentura Zlín
- ▲ agentura Zvláštních služeb

Pojištění je provozováno na neziskovém principu, tzn. ze přebytky vzniklé z tohoto pojištění odvádějí pojišťovny do státního rozpočtu a vznikla-li by pojišťovnám majetková újma, mají právo na její úhradu ze státního rozpočtu. [12]

2.4.5 Odpovědnost a zaměstnavatel

Odpovědnost zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci je, na rozdíl od odpovědnosti zaměstnance za škodu, založena na objektivním principu. To znamená, že se nezkoumá zavinění zaměstnavatele. Zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu, která mu vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímě souvislosti s ním, porušením právních povinností nebo úmyslným jednáním proti pravidlům slušnosti a občanského soužití. Zaměstnavatel též odpovídá zaměstnanci za škodu, kterou mu způsobili porušením pracovních povinností v rámci plnění úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednající jeho jménem. [12]

Vzhledem k tomu, že toto pojištění je konstruováno jako zákonné ve smyslu § 789 občanského zákoníku, vzniká bez uzavření pojistné smlouvy, pouze na základě vzniku prvního pracovněprávního vztahu u zaměstnavatele (§1 odst. 3 vyhl. č. 125/1993 Sb.). Tuto skutečnost je zaměstnavatel povinen bez zbytečného odkladu písemně oznámit organizační jednotce pojišťovny, v jejímž obvodu má zaměstnavatel sídlo (trvalé bydliště) a uvést své identifikační číslo zaměstnavatele nebo jiné označení, které je nahrazuje. Na existenci pojištění a nároku zaměstnanců nemá vliv ani případné neplacení pojistného. Zaměstnavatelé se k zákonnému pojištění u příslušné pojišťovny ani nijak nepřihlašují nebo neregistrují. Toto pojištění se týká všech zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají alespoň jednoho zaměstnance. Ale netýká se zaměstnavatelů, kteří mají postavení státního orgánu. [3]

Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škody při pracovním úrazu a nemoci z povolání se vztahuje pouze na ty případy pracovních úrazů (nemocí z povolání), ke kterým došlo po 1. lednu 1993. Ovšem pokud došlo po tomto datu k pravomocnému rozsouzení případu náhrady škody z pracovního úrazu nebo nemoci z povolání doby před 1. 1. 1993, tato náhrada půjde k tíži zákonného pojištění a příslušné pojišťovny. [3]

Škodnou událostí rozumíme pracovní úraz nebo nemoc z povolání. Obecné vymezení pojistné události obsahuje § 797 odst. 2 občanského zákoníku; jedná se o skutečnost, s kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele plnit a zároveň právo pojištěného na plnění; povinnost zaměstnavatele nahradit škodu, která vznikla zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. [2]

Dle § 205d, pokud pojišťovně vznikne majetková újma z provozování zákonného pojištění, má právo na její úhradu ze státního rozpočtu. Pokud pojišťovně vznikne přebytek, je povinna odvést ho do státního rozpočtu. Majetkovou újmu charakterizuje tento zákon následovně: „... ztráta pojišťovny vzniklá provozováním zákonného pojištění. Tou je záporný rozdíl mezi kalkulovanými náklady na pojistná plnění a skutečnými náklady na vyplacená pojistná plnění, vykázaný pojišťovnami k 31. prosinci každého roku.“ (§ 205d z. č. 65/1965 Sb.) [3]

Nejpozději do 31. března následujícího roku je pojišťovna povinna sdělit Ministerstvu financí ekonomické výsledky provozu zákonného pojištění. Na základě toho ministerstvo uhradí vykázanou ztrátu (resp. pojišťovna odvede přebytek) nejpozději do 30. června běžného roku. Aby mohlo dojít k přezkoumání správnosti těchto finančních vztahů, pojišťovna je

povinna vést evidenci o zákonném pojištění v účetnictví odděleně od evidence ostatních činností. [3]

2.4.6 Pojistné

Zaměstnavatel je povinen platit pojistné, pokud zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance. Tuto skutečnost musí zaměstnavatel bez zbytečného odkladu oznámit písemně pojišťovně, v jejímž obvodu má sídlo (trvalé bydliště) a uvést své identifikační číslo nebo jiné označení, které je nahrazuje (§12 odst. 1). Výši pojistného si vypočítává zaměstnavatel ze základu, který je shodný s vyměřovacím základem pojistného na sociální zabezpečení podle zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Základ pro výpočet pojistného tvoří souhrn vyměřovacích základů za uplynulé kalendářní čtvrtletí všech zaměstnanců, které v tomto období zaměstnavatel zaměstnával. K výpočtu se používají sazby, jejichž výši uvádím v příloze č. 1. Výše sazby závisí na převažující základní činnosti tvořící předmět podnikání zaměstnavatele klasifikovaného podle OKEČ (odvětvová klasifikace ekonomických činností). [3]

Nakonec je ještě vhodné zdůraznit, že vyhláška Ministerstva financí č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, byla novelizována vyhláškou č. 487/2001 Sb., s účinností od 1. 1. 2002. Novela zvýšila sazby pojistného o 40 %. Výjimkou je hornictví, kde zvýšení činí 320 %. Novela výše uvedeného zákona se však nedotkla monopolního postavení, které mají dvě soukromé pojišťovny – Česká pojišťovna a. s. a Kooperativa, pojišťovna a. s., jež toto pojištění vybírají.

V následující tabulce uvádím změnu procentuálních sazeb.

Sazba z vyměřovacího základu v promile

do 31. 12. 2001	od 1. 1. 2002
12	50,4
7	9,8
6	8,4
5	7
3	4,2
2	2,8
7,5	10,5
4	5,6

Pojistné se platí ve čtvrtletních splátkách předem a je splatné za I. čtvrtletí každého kalendářního roku do 31. ledna, za II. čtvrtletí do 30. dubna, za III. čtvrtletí do 31. července a za IV. čtvrtletí do 31. října. Termin splatnosti pojistného za I. a II. čtvrtletí 1993 byl stanoven na 31. květen 1993. Z odměn zaměstnanců činných pro zaměstnavatele na základě dohod o provedení práce se úrazové pojistné neplatí, i když se i na tyto případy vztahuje zákoník práce o odškodňování pracovních úrazů a zákonné pojištění. Pokud však zaměstnavatel zaměstnává pouze zaměstnance na dohody o provedení práce, platí čtvrtletní pojistné v minimální výši 100,- Kč. [3]

Tato vyhláška v § 12 odst. 4 stanovuje také postup pro případ, že povinnost platit pojistné vznikne zaměstnavateli, který v předcházejícím čtvrtletí neměl žádného zaměstnance. Na jeho základě zaplatí zaměstnavatel pojistné ze základu daného čtvrtletí zpětně, nejpozději do konce prvního měsíce následujícího čtvrtletí. [3]

Je důležité ještě zdůraznit, že sankce za neplacení úrazového pojistného je velmi tvrdá. Nebylo-li pojistné zapláceno řádně a včas, zvyšuje se o 10 % dlužné částky za každý započatý měsíc. Pojišťovna může zčásti nebo zcela upustit od vymáhání zvýšeného pojistného, nad částku 250 000,- však pouze se souhlasem Ministerstva financí. [2]

Kromě sankce pojišťovny za prodlení s placením úrazového pojistného, spočívající ve zvýšení pojistného, má pojišťovna vůči zaměstnavateli i právo odmítnout pojistné plnění, jestliže zaměstnavatel:

- uznal promlčenou pohledávku zaměstnance na náhradu škody z pracovního úrazu nebo nemoci z povolání,
- v rámci soudního řízení nevznosl námitku promlčení,
- uzavřel v rámci soudního sporu o odškodnění pracovního úrazu a nemoci z povolání bez souhlasu pojišťovny soudní smír. [2]

V této souvislosti je nutné zdůraznit, že zaměstnavatel je povinen uspokojovat oprávněné pohledávky zaměstnanců na odškodnění pracovního úrazu a nemoci z povolání jen za nepromlčenou dobu, tj. jen za dva roky nazpět. Jestliže by zaměstnavatel chtěl vyplatit vyšší rentu i za dobu delší než dva roky nazpátek, musel by mít svolení pojišťovny, jinak by takové plnění šlo z jeho finančních prostředků.

2.4.7 Způsob placení pojistného

Zaměstnavatel si může vybrat, zda pojistné bude platit hotově nebo bezhotovostně, neboť vyhláška formu placení nepředepisuje. Pokud zaměstnavatel přísluší k České pojišťovně, platí pojistné na účet číslo 90034-17433-021/0100 u Komerční banky, Praha město, konstantní symbol 3558. [13]

Zaměstnavatel přihlášený u Kooperativy platí pojistné na číslo účtu 40002-50404-011/0100 u Komerční banky, a. s., Praha 1. Variabilním symbolem je identifikační číslo zaměstnavatele nebo jiné označení, které je nahrazuje. Pokud zaměstnavatel nezaplatí pojistné řádně a včas, pojišťovna zvyšuje pojistné o 10 % dlužné částky za každý započatý měsíc. [13]

2.5 Příklad výpočtu náhrady ušlého výdělku při pracovním úrazu

Pro názornost si zde uvedeme dva příklady odškodnění zaměstnance při pracovním úrazu, které se skutečně staly. Součástí příloh diplomové práce jsou dokumenty, které se při pracovním úrazu vyplňují a které se předkládají pojišťovně, v našem případě pojišťovně Kooperativa:

- Hlášení pojistné události (vyplňuje zaměstnavatel)
- Posudek o bolestném (vyplňuje ošetřující lékař)
- Náhrada ztráty na výdělku – ušlý výdělek (vyplňuje mzdová účtárna)

Popis pracovního úrazu: Při převážení výrobků na paletě na nízkozdvižném vozíku došlo k posunutí výrobků a pádu jednoho z nich na palec levé nohy postiženého. Pracovník měl předepsanou obuv.

Úraz se stal pracovníkovi po pěti odpracovaných hodinách,

Hodinová hrubá mzda: 41,30 Kč,

Počet odpracovaných hodin za den: 7,75 h,

Zameškáno pracovních dní: 9 dnů,

Vyplacené nemocenské dávky celkem (vypočítává ČSSZ): 1 860,- Kč,

Bolestné uznáno ve výši 10 bodů x 120 = 1 200 Kč,

Poplatek za vystavení lékařského posudku: 100,- Kč,

Plnění bylo kráceno o 10 % podle zákoníku práce § 191.

Výpočet náhrady:

za pracovní hodiny $9 * 7,75 - 5 = 64,75 \text{ Kč} \times 41,30 = 2\,674,- \text{ Kč}$

odečtou se nemocenské dávky - 1 860,- Kč

814,- Kč

přičteme náhrady účelně vynaložené s léčbou + 100,- Kč

přičteme bolestné + 1 200,- Kč

2 114,- Kč

odečteme krácení bolestného (10 % celkové částky) - 211,- Kč

Plnění pojišťovny činí **1 903,- Kč**

z toho úhrada FÚ

ze základu 733,- Kč (814,- Kč kráceno o 10 %)

daň 15 % -109,- Kč

Výplata poškozenému: 1 794,- Kč

Popis pracovního úrazu: Pracoval na strojní vrtačce a po vypnutí vrtačky došlo k zachycení rukavice poškozeného dobihajícím vrtákem a tím ke zhmoždění zápěstí.

Zaměstnanec byl řádně poučen o zákazu práce na vrtačce v rukavicích.

Úraz se stal pracovníkovi po dvou odpracovaných hodinách,

Hodinová hrubá mzda: 87,60 Kč,

Počet odpracovaných hodin za den: 7,75 h,

Zameškáno pracovních dní: 33 dnů,

Vyplacené nemocenské dávky celkem (vypočítává ČSSZ): 14 945,- Kč,

Bolestné uznáno ve výši 2 bodů $\times 120 = 240$,

Poplatek za vystavení lékařského posudku: 100,- Kč,

Plnění bylo kráceno o 20 % podle zákoníku práce § 191.

Výpočet náhrady:

za pracovní hodiny $33 * 7,75 - 2 = 253,75 \text{ Kč} \times 87,60 = 22\,228,50 \text{ Kč}$

odečtou se nemocenské dávky - 14 945,00 Kč

7 283,50 Kč

přičteme náhrady účelně vynaložené s léčbou + 100,00 Kč

přičteme bolestné + 240,00 Kč

7 624,00 Kč

odečteme krácení bolestného (20 % celkové částky) - 1 524,00 Kč

Plnění pojišťovny činí **6 100,00 Kč**

z toho úhrada FÚ

ze základu 5 828,- Kč (7 284,- Kč kráceno o 20 %)

daň 20 % -1 180,- Kč

Výplata poškozenému: 4 920,- Kč

Oba případy uvádím z toho důvodu, že v prvním případě, kdy je výše plnění do 5 000,- Kč se používá pouze srážková daň ve výši 15 %. Ve druhém případě jde o plnění vyšší než zmiňovaných 5 000 Kč,-. V tu chvíli se jedná o 20 % zdanění plnění (u vyšších částek se procento zvyšuje). V takovém případě není možné udělat roční vyúčtování daně ve mzdové účtárně, ale pracovník má povinnost podat přiznání na finanční úřad. Tam se daň vyúčtuje současně se základem daně ze závislé činnosti.

2.6 Vývoj ukazatelů pracovních úrazů v České republice v letech 1950 -1968

Konec 50. let a zejména první polovina 60. let byly charakterizovány dlouhodobým výrazným trendem poklesu hodnot ukazatelů pracovní úrazovosti v čase. Jednalo se jak o ukazatele počtu pracovních úrazů, tak o ukazatele četnosti pracovních úrazů na 100 pojištěnců i ukazatele průměrné délky trvání pracovní neschopnosti pro pracovní úraz. Tento trend byl do určité míry ovlivňován administrativními metodami redukce počtu evidovaných pracovních úrazů, které byly motivovány různými „socialistickými soutěžemi“. [9]

V klesajícím trendu nastal od roku 1967 útlum, který se v roce 1970 projevil dokonce zvýšením počtu pracovních úrazů proti předcházejícímu roku o 16 718 případů a současně i zvýšením ukazatele četnosti případů na 100 nemocensky pojištěných. Klesající trend hodnot průměrné délky trvání pracovní neschopnosti však pokračoval až do roku 1971. Je třeba poznamenat, že v tomto závěrečném období probíhaly přípravy zákona o státním odborném dozoru nad bezpečností práce a následně i konstituování Českého úřadu bezpečnosti práce a jeho systému dozoru. [9]

2.7 Vývoj ukazatelů pracovních úrazů v České republice v letech 1969 -1999

Porovnání stavu z roku 1969 a 1999 ukazuje že:

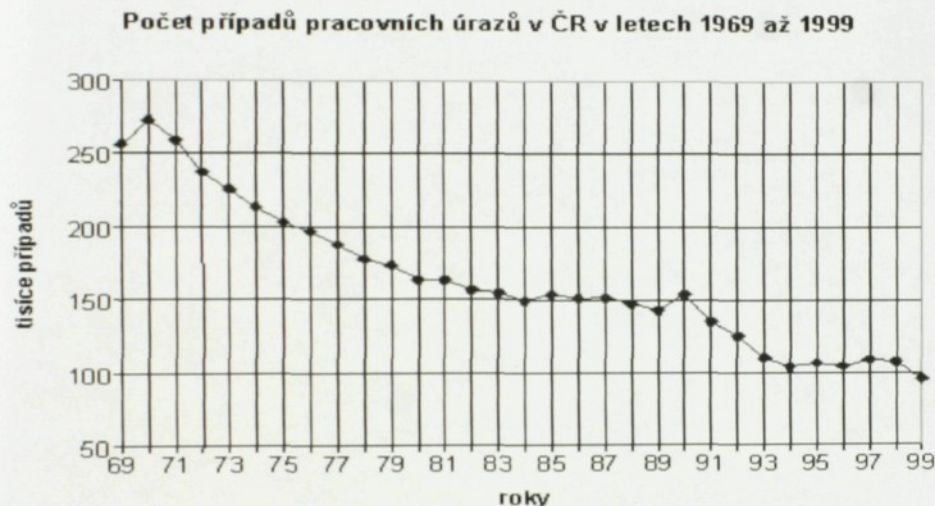
od roku 1969 do roku 1999 počet zaznamenaných pracovních úrazů klesl o 62,5% (z 256 038 případů v roce 1969 na 95 971 případů v roce 1999, tj. pokles o 160 067 případů) a současně se snížila hodnota ukazatele četnosti případů pracovních úrazů na 100 nemocensky pojištěných o 59,7% (pokles z hodnoty 5,21 v roce 1969 na hodnotu 2,10)

i přes výrazný pokles ukazatele četnosti případů na 100 pojištěnců od roku 1969 prodloužila průměrná délka trvání pracovní neschopnosti pro pracovní úraz o 15,6 kalendářního dne (vzestup z hodnoty 23,8 dne v roce 1969 na 39,4 kalendářního dne v roce 1999)

v období od roku 1969 do roku 1999 se výrazně snížil i počet smrtelných pracovních úrazů, a to o 67,9% (pokles z 623 případů v roce 1969 na 200 případů smrtelných pracovních úrazů zaznamenaných v roce 1999). Tím se snížila i hodnota ukazatele četnosti smrtelných

pracovních úrazů na 10 000 pojištěnců o 63,3% (pokles z hodnoty 1,20 v roce 1969 na hodnotu 0,44 v roce 1999). [9]

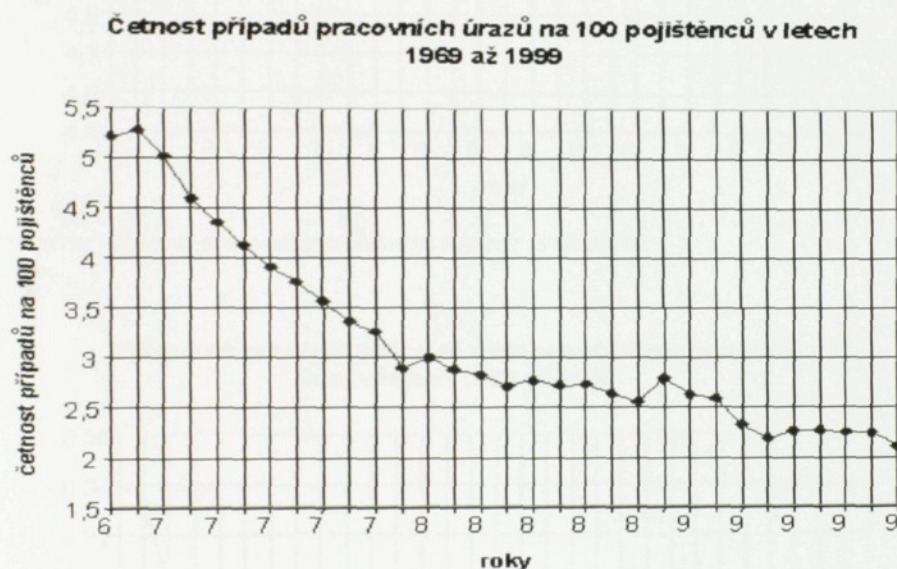
Počet případů pracovní neschopnosti pro pracovní úraz v letech 1969 -1999

V grafu jsou patrné určité časové etapy vývoje hodnot ukazatele počtu pracovních úrazů. Pomineme-li náhlé zvýšení hodnoty na počátku grafu v roce, můžeme sledovat etapu plynulého, postupně se zpomalujícího poklesu, která trvala až do roku 1984. Následuje etapa ustálení hodnot ukazatele na konstantních hodnotách kolem 150 000 případů za rok, která trvala až do roku 1990. Po tomto roce byla opět vystřídána kratší etapou razantního poklesu počtu pracovních úrazů, která trvala až do roku 1994 a pravděpodobně souvisela s výrazným poklesem počtu pojištěnců v tomto období. Poté opět následovalo období ustálení hodnot na konstantní výši kolem 100 000 případů za rok končící v roce 1998. Po něm nastal v roce 1999 náhlý pokles počtu případů pracovních úrazů pod hodnotu 96 000 případů. Vezmeme-li v úvahu i charakteristiku vývoje počtu případů pracovních úrazů od konce 50. let do roku 1969, můžeme říci, že vývoj hodnot ukazatele počtu případů pracovních úrazů probíhá v cyklech charakterizovaných zpočátku plynulým a postupně se zpomalujícím poklesem hodnot v čase,

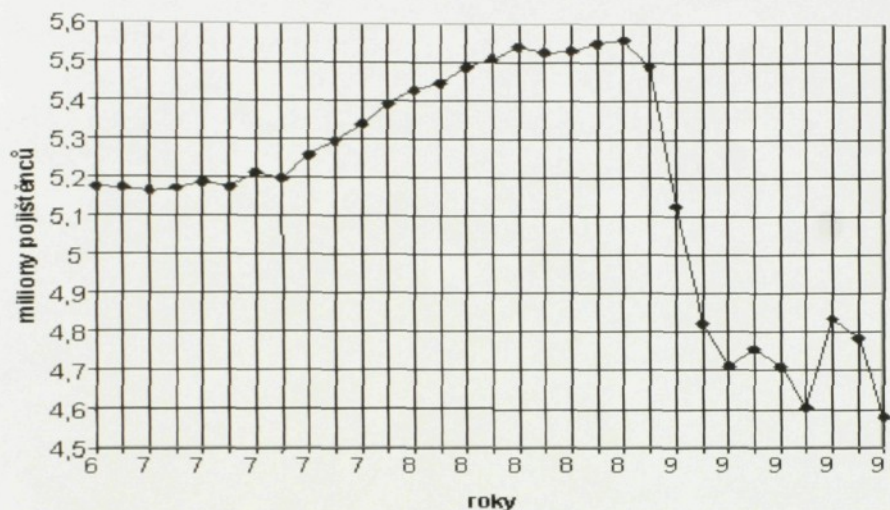
který končí ustálením na konstantních hodnotách. Současně vzniká dojem, že intervaly od počátku cyklu k jeho ukončení ustálením na konstantních hodnotách závisejí na vnějších faktorech (zákonné úpravy náhrady škod při pracovních úrazech, konstituování státního odborného dozoru, privatizace s následným poklesem počtu pojištěnců, pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání apod.). [9]

Četnost případů pracovních úrazů na 100 nemocensky pojištěných v letech 1969 – 1999

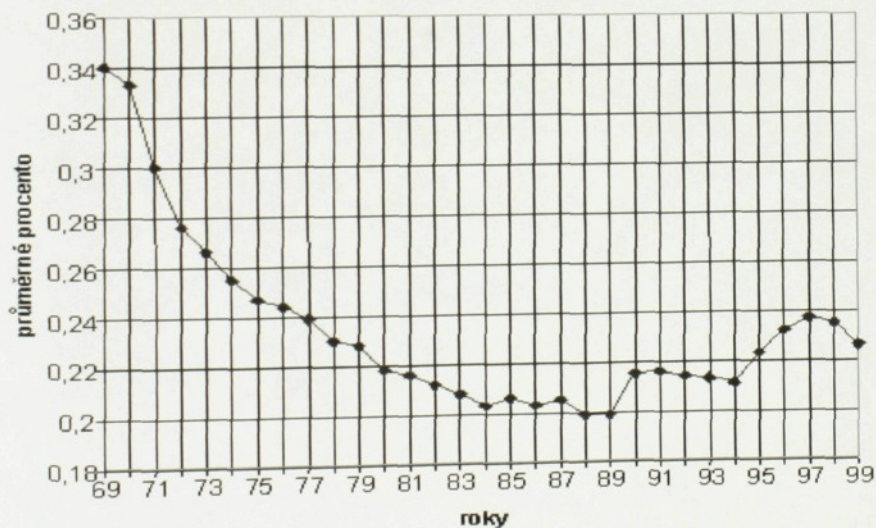

Zde můžeme sledovat obdobný trend časového vývoje jako v případě ukazatele počtu pracovních úrazů. U ukazatele počtu pracovních úrazů i u četnosti pracovních úrazů na 100 pojištěnců je patrný pokles trendu poklesu hodnot ukazatele v čase. Dynamika pohybu hodnot ukazatele četnosti případů pracovních úrazů na 100 nemocensky pojištěných se od dynamiky pohybu ukazatele počtu pracovních úrazů příliš neliší. Vykazuje pouze více nepravidelnosti ve vývoji hodnot. Je zajímavé, že od roku 1976 až do roku 1989 byl pokles počtu pracovních úrazů docílen při současném růstu počtu pojištěnců, jak je patrné z následujícího grafu. [9]

Počet pojištěnců v ČR v letech 1969 až 1999

Průměrné procento pracovní neschopnosti pro pracovní úraz v letech 1969 až 1999

Ukazatel průměrného procenta pracovní neschopnosti pro pracovní úraz vyjadřuje závažnost pracovních úrazů. Tou je podíl kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro pracovní úraz na celkovém kalendářním fondu pojištěnců ve sledovaném roce vyjádřený v procentech. [9]

Po dlouhodobém plynulém a postupně se zpomalujícím poklesu hodnot ukazatele průměrného procenta pracovní neschopnosti pro pracovní úraz, který trval zhruba až do roku 1989, nastal nepříznivý zvrat. Ten byl výsledkem vývoje ukazatele četnosti pracovních úrazů na 100 pojištěnců a současně ze strmého vývoje hodnot ukazatele průměrné délky trvání pracovní neschopnosti pro pracovní úraz započatého v roce 1990. [9]

Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti pro pracovní úraz v letech 1969–1999

Na rozdíl od ostatních vykazuje ukazatel průměrné délky trvání pracovní neschopnosti pro pracovní úraz od roku 1971, kdy nastalo minimum, trvale vzestupnou tendenci hodnot. Od roku 1971 do roku 1999 vzrostla hodnota tohoto ukazatele z 21,9 kalendářního dne na hodnotu 39,4 kalendářního dne. To znamená prodloužení průměrné délky trvání případu o

17,5 kalendářního dne, což představuje nárůst proti stavu z roku 1971 o více než 80%. Zejména od roku 1990 je patrný razantní růst hodnoty z 28,1 kalendářního dne na 39,4 kalendářního dne v roce 1999, tj. nárůst o více než 40%. Zdá se, že akcelerace růstu hodnot tohoto ukazatele od roku 1990 souvisela s postupným prosazováním pojištění odpovědnosti zaměstnavatelů za škody, které vznikly jejich zaměstnancům při plnění pracovních úkolů nebo v souvislosti s nimi. Jednalo se nejprve o § 22 odst. 1 zákona č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů a o rok později o § 68 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), který zavedl povinné smluvní pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škody vzniklé jeho zaměstnancům a konečně to byl zákon č. 231/1992 Sb., jímž byl nově zaveden § 205d zákoníku práce, kterým bylo stanoveno a zákonem č. 37/1993 Sb. definitivně upraveno zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. [9]

V roce 2002 bylo v České republice nově hlášeno 90 867 případů pracovní neschopnosti pro pracovní úrazy. Proti roku 2001 došlo v roce 2002 ke snížení ukazatele počtu pracovních úrazů o 2 413 případů, které bylo spojeno jen s nepatrným snížením počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro pracovní úraz. [9]

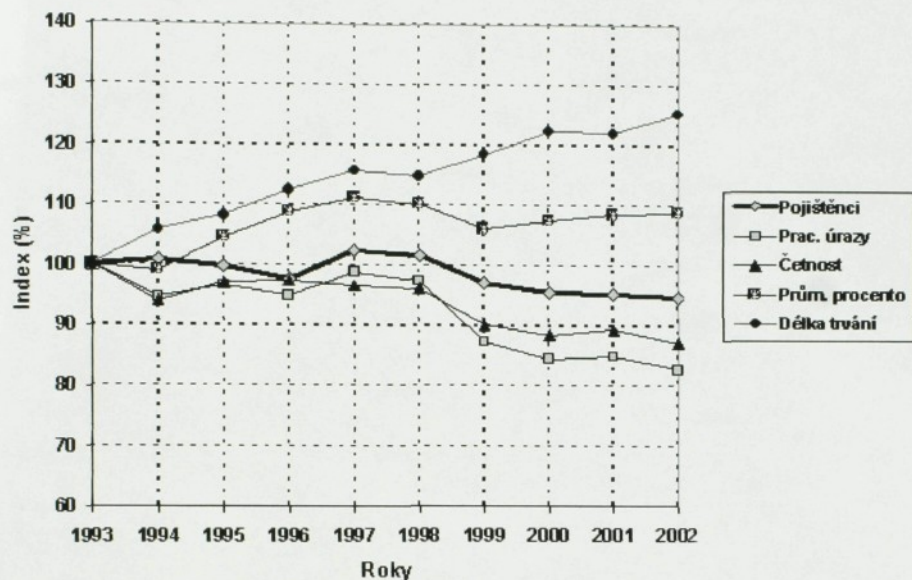
V roce 2002 proti roku 2001 stoupla hodnota ukazatele průměrná délky trvání případu pracovní neschopnosti pro pracovní úraz, a to z hodnoty 40,61 kalendářního dne na hodnotu 41,69 dne. Ukazatel průměrného procenta pracovní neschopnosti pro pracovní úraz proti předcházejícímu roku nepatrně vzrostl, a to z hodnoty 0,231 na hodnotu 0,232. V důsledku pracovní neschopnosti pro pracovní úraz bylo v roce 2002 denně v práci nepřítomno v průměru 10 378 osob. To představuje o 1 nepřítomnou osobu více než v předcházejícím roce. [9]

Vývoj ukazatelů pracovní úrazovosti v ČR ukazuje následující tabulka.

Časové řady ukazatelů pracovních úrazů v ČR v letech 1993 – 2002

A – Pojištěnci B - Počet případů pracovních úrazů C - Dny pracovní neschopnosti D - Četnost případů na 100 pojištěnců E - Průměrné procento pracovní neschopnosti . F - Průměrná délka trvání případu ve dnech G - Průměrný denní stav práce neschopných H - Počet smrtelných pracovních úrazů

Rok/Ukazatel	A	B	C	D	E	F	G	H
1993	4 711 075	109 908	3 655 633	2,33	0,213	33,26	10 015	253
1994	4 755 667	103 949	3 661 217	2,19	0,211	35,22	10 031	291
1995	4 708 151	106 275	3 829 076	2,26	0,223	36,03	10 491	281
1996	4 603 615	104 288	3 903 833	2,27	0,232	37,43	10 695	278
1997	4 833 831	108 704	4 187 154	2,25	0,237	38,52	11 472	296
1998	4 784 482	107 175	4 097 267	2,24	0,235	38,23	11 225	240
1999	4 578 688	95 971	3 781 345	2,1	0,226	39,4	10 360	200
2000	4 517 546	92 906	3 780 854	2,06	0,229	40,7	10 330	223
2001	4 483 455	93 280	3 787 692	2,08	0,231	40,61	10 377	231
2002	4 466 699	90 867	3 788 076	2,03	0,232	41,69	10 378	206

Pokles hodnot ukazatele počtu případů pracovních úrazů se vyvíjí dynamičtější než pokles ukazatele četnosti případů pracovních úrazů na 100 pojištěnců, a to vlivem vývoje hodnot ukazatele počtu pojištěnců, který nevykazuje výraznější tendenci k poklesu hodnot v čase. V grafu lépe vyniká trend trvale rostoucích hodnot ukazatele průměrné délky trvání případu pracovní neschopnosti pro pracovní úraz. [9]

Následuje statistika údajů o zákonném pojištění v období let 2000 - 2002

Předepsané pojistné celkem

Ukazatel	Jednotka	2000	2001	2002	01/00	02/01
Předepsané pojistné celkem	tis. Kč	69 284 554	79 197 369	89 319 073	114,31	112,78
Životní pojištění celkem	tis. Kč	22 770 132	28 281 966	34 191 811	124,21	120,9
Neživotní pojištění celkem	tis. Kč	46 514 422	50 915 403	55 127 262	109,46	108,27
Zákonné pojištění odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání	tis. Kč	2 402 173	2 618 722	4 067 310	109,01	155,32

Z tabulky je patrný nárůst předepsaného pojistného u zákonného pojištění v roce 2002, kdy vstoupila v účinnost vyhláška č. 487/2001 Sb. obsahující zvýšení sazeb pojistného.

Zákonné pojištění

		2000	2001	2002		
Přijaté pojistné	tis. Kč	2 402 173	2 618 722	4 067 310	109,01	155,32
Vyplacené pojistné plnění	tis. Kč	1 639 839	1 849 074	2 079 224	112,76	112,45
Počet vyřízených pojistných událostí	ks	84 379	86 371	84 661	102,36	98,02
Počet nevyřízených pojistných událostí	ks	3 622	2 760	3 491	76,2	126,49

Hlášené případy pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz (průměrné trvání 1 případu ve dnech)

rok	celkem	nemoc	pracovní úraz	mimopracovní úraz
1985	17,06	16,17	27,19	22,58
1990	18,39	17,48	28,13	23,98
1995	24,44	23,71	36,03	34,30
2000	28,00	27,72	40,70	37,33
2001	28,59	27,83	40,61	38,58
2002	30,76	30,00	41,69	40,05

3. BUDOUCNOST ZÁKONNÉHO POJIŠTĚNÍ V ČR

Téma zákonného úrazového pojištění je v dnešních dnech (květen 2004) velice aktuální a změny, které MPSV chystá budou platné již od 1. ledna příštího roku. Rozhodl jsem se proto přiložit krátký popis událostí, které se udály v rámci tohoto problému od začátku letošního roku. Jedná se o informace reprodukované z novinových článků.

3.1 Poslední vývoj ve věcech zákonného pojištění

Leden 2004: Pojišťovny a ztráta státní zakázky

Ministerstvo práce a sociálních věcí prosazuje, aby v první fázi převzala úrazové pojištění státní sociální správa a později vznikla specializovaná veřejnoprávní instituce. Jde také o rozhodnutí, který z modelů pojištění zvolí. Jisté je jen to, že se nepočítá se zachováním současné státní zakázky pro dvě soukromé pojišťovny.

Česká pojišťovna a Kooperativa přitom připouštějí, že státní zakázka na správu pojištění odpovědnosti za pracovní úrazy je ekonomicky zajímavá, ale její případná ztráta je neohroží. Ministerstvo chce v zákoně z povinného odvodu zaměstnavatelů vytvořit plnohodnotné pojištění. To znamená oddělit rizikovost firmy systémem bonus-malus, zavést důslednější kontrolu či odlišit vyplácené renty podle stupně poškození zdraví zaměstnance. Pokud by pojištění bylo převedeno pod správu sociálního zabezpečení, vybralo by se podle ministerstva na pojistném během dvou let až o miliardu více, protože stát má na rozdíl od soukromých pojišťoven lepší přehled o všech zaměstnavatelích.

Podle Hospodářských novin Česká pojišťovna a Kooperativa mohou díky státu počítat každý rok s mnohamilionovými příjmy. Za rok 2002 pojišťovny vybraly bezmála 4,1 miliardy korun a přes půl miliardy si mohly automaticky ponechat. Dvě miliardy vyplatily na náhradách škod způsobených pracovními úrazy a nemocemi z povolání, zbytek šel do státního rozpočtu. Deník připomíná, že Nejvyšší kontrolní úřad již před třemi roky konstatoval, že zisk pojišťoven není ničím zdůvodněný. Ministerstvo práce a sociálních věcí nyní tvrdí, že stát by stejný systém dokázal spravovat za méně než polovinu. Stačilo by mu prý 260 milionů korun.

Podle deníku Právo nejen zaměstnavatelé, ale ani ministerstvo financí nejsou příliš nadšeni změnami povinného úrazového pojištění, připravovanými ministerstvem práce a sociálních věcí. Původně MF vyjádřilo s navrhovaným systémem nesouhlas, později se rozhodlo své stanovisko zmírnit a pouze MPSV předalo své výhrady. Ministerstvo práce a sociálních věcí chce převést správu pojištění pod Českou správu sociálního zabezpečení. Pokud chce stát zavést povinné úrazové pojištění jako veřejnou službu, musí tak učinit do 1. ledna 2005. Do té doby má totiž od Evropské unie výjimku na současný stav. Pokud by to nestihl, muselo by se pojištění otevřít všem pojišťovnám a fungovalo by jako komerční služba.

Podle MPSV je současný systém neprůhledný a neobsahuje ani žádné preventivní kroky, které by pracovním úrazům a nemocím z povolání předcházely. Vznik věcného návrhu obhájí MPSV tím, že v současné době není dostatečná kontrola plateb pojištění u všech zaměstnavatelů, přestože pojištění pracovních úrazů je pro zaměstnavatele povinné. Účinný dohled nad placením by podle představ MPSV měla zajistit jediná centrální instituce, která by pojištění spravovala. Přesunem na státní ČSSZ se chce MPSV vyhnout garanci, kterou by neslo v případě, pokud by toto pojištění nabízely komerční pojišťovny. Na zisku České pojišťovny, která spolu s Kooperativou pojištění poskytuje, se odejmutí povolení k poskytování úrazového pojištění podle jejího mluvčího Václava Báčka neprojeví. Podle Marka Vícha z Kooperativy se stát chce zbytečně zbavit systému, který funguje. Také obavy ministerstva z řešení závazků za pojišťovnami podle něj nejsou na místě, neboť případné problémy by pomohl vyřešit například garanční fond, tak jak to v současné době funguje u povinného ručení. Úrazové pojištění zaměstnanců by tak mohly nabízet i ostatní pojišťovny na trhu.

MPSV předpokládá, že do června letošního roku by měl být návrh zákona hotový a na podzim by ho měl začít projednávat Parlament. Účinnost nového zákona MPSV plánuje od 1. ledna příštího roku. Podle údajů MPSV došlo v prvním pololetí loňského roku k více než 40 tisícům pracovních úrazů, při nichž zahynulo celkem 87 lidí. Celkem 533 osob onemocnělo v důsledku nevyhovujících podmínek na pracovním prostředí.

Březen 2004: Vládní dohoda o převodu pojištění na ČSSZ

31. 3. 2004 se vláda na svém zasedání dohodla, že úrazové pojištění zaměstnanců bude od 1. ledna 2005 vést místo dvou komerčních pojišťoven Česká správa sociálního zabezpečení.

3.2 Výhody a nevýhody současného systému

Abychom mohli uvažovat o budoucnosti zákonného pojištění odpovědnosti, o jeho změnách a celkové transformaci, je potřeba nejprve zformulovat klady a zápory systému současného.

Výhodou současného systému pro zaměstnance představuje zejména záruka plnění bez ohledu na finanční situaci nebo ochotu zaměstnavatele. Na druhou stranu, zaměstnavatel je chráněn před finančními dopady velkých škod.

Dosavadní model však vykazuje také řadu negativ. Systém odškodňování z pohledu zaměstnanců funguje, pro zaměstnavatele je však drahý a neposkytuje dostatek impulsů pro prevenci pracovních úrazů. Právní úprava nedovoluje pojišťovnám tvořit potřebné technické rezervy na výplaty dlouhodobých dávek. Přebytky pojistného placeného zaměstnavateli (tzn. kladný rozdíl mezi kalkulovanými náklady na pojistné plnění a skutečnými náklady na vyplacená pojistná plnění) nejsou využity ve prospěch systému (např. na tvorbu technických rezerv), ale končí ve státním rozpočtu. Na druhé straně případné ztráty pojišťoven jsou kryty státním rozpočtem. Výše pojistného je zaměstnavatelům stanovena podle rizikovosti odvětví, nikoliv podle škodního průběhu u konkrétního zaměstnavatele systémem bonus/malus. Zaměstnavatelé negativně hodnotí zejména pozdní plnění náhrad škod pojišťovnami. Změna monopolního systému je nutná i z pohledu vstupu do Evropské unie.

3.2.1 Koncepce nového systému úrazového pojištění

Podle současného vývoje můžeme předpokládat, že od 1. ledna 2005 bude zákonné úrazové pojištění vést místo dvou komerčních pojišťoven Česká správa sociálního zabezpečení. Můžeme si ale připomenout, o jakých možnostech správy tohoto pojištění vláda dosud uvažovala. Systémově existovaly dvě základní cesty v odškodňování zaměstnanců za škody způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání:

a) **zachovat systém pojištění zaměstnavatelů** a odstranit z něj negativní jevy - prolomit monopol dvou pojišťoven a umožnit vstup dalších komerčních pojišťoven do pojištění zaměstnavatelů tj. zavést povinné smluvní pojištění zaměstnavatelů, kdy zaměstnavatel musí být pojištěn, ale může si vybrat u které pojišťovny. Další korekce se musí týkat umožnění např. tvorby technických rezerv pro dlouhodobé závazky, zavedení systému bonus/malus.

b) **vytvořit nový systém úrazového pojištění** jako součást sociálního pojištění

V novém systému úrazového pojištění by pojištěncem byl přímo zaměstnanec, tak jako je nyní přímým pojištěncem v jiných druzích sociálního pojištění (např. nemocenské, důchodové, zdravotní). Zaměstnavatel by byl pouze plátcem pojistného a neposkytoval by již zaměstnanci odškodnění. Pojištěnec by měl nárok pouze na sociální dávky hrazené správcem systému úrazového pojištění. Plnění nad rámec základního systému úrazového pojištění by muselo být řešeno v rámci dobrovolného připojištění, obdobně jako v jiných oblastech sociálního pojištění. [13]

Zvítězila tedy druhá varianta, vedení správy pojištění pod ČSSZ je však pouze přechodné. Otázkou zůstává, kdo bude pojištění spravovat poté. U správce systému je možnost několika variant: státní orgán, jedna veřejnoprávní instituce, více veřejnoprávních institucí, např. podle odvětví, a především je třeba se zabývat možností svěřením úrazového pojištění do kompetence připravované Sociální pojišťovny, která bude účelově vytvořena a vybavena pro správu sociálních pojistných systémů. Podmínkou kvalitního výkonu správy není, aby správce vykonával pouze úrazové pojištění jako svou výlučnou činnost, tj. nemusí jít o specializovanou úrazovou pojišťovnu, protože specializace lze dosáhnout vhodným organizačním členěním správce na různé úseky (oblasti, divize) s optimální mírou samostatnosti. [13]

Podle názoru Ministerstva práce a sociálních věcí má být i nadále zachován neziskový princip, neboť je součástí sociálního zabezpečení. Výše pojistného, náklady na provoz systému a výše odškodného by měly být stanoveny tak, aby nedocházelo ke vzniku přebytku nebo ztrát, bylo možné vytvářet potřebné pojistné rezervy a financovat prevenci pojistných událostí. Tím by současně odpadla vazba na státní rozpočet. Cílem je, aby toto pojištění plnilo řadu dalších důležitých funkcí v oblasti bezpečnosti práce, které doposud provádí stát prostřednictvím státního rozpočtu. Strategickým záměrem v oblasti úrazového pojištění je

včlenit do systému prvky zvyšující motivaci zaměstnavatelů i zaměstnanců k prevenci pracovních úrazů a snížit jeho nákladovost. Otázkou jsou také náklady spojené s transformací.
[13]

3.2.2 Porovnání systémů zákonného úrazového pojištění

Abychom zjistili, jaké klady či zápory bude mít nový systém zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele, je třeba vyslechnout názory navrhovatele (MPSV na straně státu) i jeho oponenta (v našem případě Svaz průmyslu a dopravy na straně zaměstnavatelů).

Stanovisko MPSV

K tomu, aby mohl nový systém vzniknout, jsou důležité dva základní kroky:

- převedení správy úrazového pojištění na jednoho nositele (MPSV navrhuje, aby to byla ČSSZ),
- transformace nositele úrazového pojištění na veřejnoprávní instituci, která hospodáří s vlastním a svěřeným majetkem.

Nevýhody současného systému:

- systém je neprůhledný
- neobsahuje žádné preventivní kroky, které by pracovním úrazům a nemocím z povolání předcházely
- nedostatečná kontrola plateb pojištění
- stávajícího zákonného pojištění je v rozporu se systémy užívanými v zemích Evropské unie

Výhody budoucího systému:

- bude motivovat zaměstnavatele i zaměstnance k tomu, aby vytvářeli co nejlepší podmínky pro bezpečnou práci
- vedle sociální úlohy bude plnit i úlohu preventivní a také rehabilitační (návrat poškozeného do pracovního procesu)
- vytvoření komplexního systému úrazové pojištění, který vznikne propojením úrazového pojištění s pojištěním nemocenským, důchodovým a posudkovou službou ČSSZ
- lepší posouzení úrazu pro účely odškodnění a nemoci z povolání

- lepší přehled nad vybíráním pojistného a tím snížení počtu neplatičů
- bezproblémové převzetí výplaty starých závazků (rent) od roku 1993, kdy bylo pojištění zavedeno

Stanovisko Svazu průmyslu a dopravy

Nevýhody budoucího systému:

- nekryje veškerá rizika, která s sebou nese objektivní odpovědnost zaměstnavatele
- není zaručeno, že pojistný systém uhradí za zaměstnavatele škodu vzniklou při pracovním úrazu nebo při nemoci z povolání
- kalkulace sazeb neodpovídá systémové změně (nepočítá s motivačním omezením pojistného plnění a s úplným vyřazením náhrady škody za věci poškozené při úrazu)
- problematika prevence a rehabilitace v předloženém návrhu je řešena pouze v obecné rovině s tím, že úprava bude konkretizována v prováděcích předpisech
- neuvažuje se o navrácení „přeplatků“ na pojistném z dosavadního systému zpět na prevenční účely, ačkoli přebytečné pojistné odvedené do státního rozpočtu činilo do roku 2003 celkem více než 6 miliard Kč
- není jasné, jak dlouho bude provizorní řešení, kde se za nositele pojištění označuje Česká správa sociálního zabezpečení, trvat.
- obrovské nároky na vybudování a vybavení nového subjektu [14]

Uvolnění tohoto pojištění pro komerční sféru:

Nevýhody:

- komerční pojištění bude pro plátce drahé, pro odbory nepřijatelné

Výhody:

- možnost zhodnocování a kapitalizace dlouhodobých závazků a možnost volné finanční prostředky deponované na technických rezervách pojišťoven investovat zpět do podnikatelské sféry
- technické i personální předpoklady pro správu agendy odpovědnostních pojištění

- individualizace pojistného vztahu pomocí pojistné smlouvy mezi zaměstnavatelem a pojišťovnou umožní mj. diferenciaci pojistného nejen podle počtu pracovních úrazů, ale zejména podle přístupu toho kterého zaměstnavatele k oblasti bezpečnosti práce [14]

Závěr

Problematika zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele při pracovním úrazu a nemoci z povolání v ČR není stále dořešena. Monopolní postavení dvou pojišťoven, neexistence prevenčních a motivačních prvků a skutečnost, že se přeplatky na pojistném vrací do systému pouze nepřímo jsou jen některými příklady toho, že je třeba systém transformovat.

Otázkou je, proč vládní strany s reformou otálely přes deset let. Je možné, že tomu tak bylo z důvodu citlivosti tohoto tématu (pojištění má zákonnou podobu pro svůj společenský zájem) a možná na tom měla svůj podíl skutečnost, že systém přes některé své často kritizované stránky vlastně docela dobře fungoval a plnil svou roli. Dalším neméně významným faktorem je pravděpodobně silný vliv České pojišťovny a Kooperativy resp. jejich vlastníků. I přesto, že ve svých prohlášeních tvrdí, že ztráta státní zakázky jejich ziskovost neohrozí, přijdou tak v budoucnu o lukrativní pojistný produkt. Která komerční pojišťovna by si nepřála, aby se u ní klienti sami povinně přihlašovali o její produkty. Sazba 13,5 % vybraného pojistného znamená např. pro Kooperativu 400 miliónů korun ročně. Část této sumy připadá na skutečné náklady spojené s výběrem pojistného a vyplácením náhrad, ale pokud by stát dokázal stejné pojištění spravovat pouze za 260 miliónů korun, jak MPSV tvrdí, rozhodně by se nejednalo o zanedbatelný rozdíl. Nakonec se změny v systému dějí až pod tlakem vstupu země do Evropské unie.

MPSV je vyčítáno, že se snaží pouze přesunout správu pojištění na státní instituci, aniž by mělo rozmyšleno, jak bude nový systém fungovat. Přes všechna výše uvedená pro i proti, v případě, že se ministerstvu podaří oddělit rizikovost firmy systémem bonus-malus, zavést důslednější kontrolu či odlišit vyplácené renty podle stupně poškození zdraví zaměstnance a snížit správní náklady pojištění, nový systém splní to, co se od reformy očekává.

I nadále není jisté, kdo bude skutečným správcem zákonného pojištění po 1. lednu 2005. Přesto, že se vláda na svém zasedání 31. 3. 2004 dohodla na tom, že tuto úlohu zadá ČSSZ, musí tento návrh ještě schválit parlament.

Seznam použité literatury:

- [1] Vostatek, J.: Sociální a soukromé pojištění, Codex Bohemia, Praha 1996
- [2] Spirit, M.: Pojistné právo, VŠE, Praha 2000
- [3] Velebová, E.: Smluvní a zákonné pojištění, Linde, Praha 1993
- [4] Vyhláška MF 125/1993 Sb.
- [5] <http://www.livres.cz/>
- [6] <http://www.mgis.cz>
- [7] <http://www.ssl.cz>
- [8] Kolektiv autorů: Výpočty náhrad za ztrátu na výdělku při pracovním úrazu a nemoci z povolání, Kodex, Praha 1996
- [9] <http://osha.mpsv.cz/>
- [10] Kolektiv autorů: Dějiny pojišťovnictví v Československu 1 a 2, Alfa, Novinář, Praha 1992
- [11] <http://www.revicom.cz/>
- [12] Jouza, L.: Bezpečnost práce a náhrada škody za pracovní úrazy a nemoci z povolání, Orkam, Plzeň, 1997
- [13] <http://www.mpsv.cz/>
- [14] <http://www.spcr.cz/>

Seznam příloh:

- 1) Vyhláška Ministerstva financí ze dne 5. dubna 1993,
- 2) Tisková zpráva Ministerstva financí ze dne 27.1. 2004,
- 3) Formuláře mzdové účtárny: Hlášení pojistné události,

Posudek o bolestném,

Náhrada ztráty na výděлку – ušlý výdělek

125/1993

VYHLÁŠKA

Ministerstva financí ze dne 5. dubna 1993,

kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání

Změna: 43/1995 Sb.

Změna: 98/1996 Sb.

Změna: 74/2000 Sb.

Změna: 487/2001 Sb.

Text ve znění pozdějších novel

Ministerstvo financí stanoví podle § 205d odst. 7 zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění zákona č. 37/1993 Sb.:

ČÁST PRVNÍ Podmínky pojištění

§ 1

1. Zákonným pojištěním pro případ své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání (dále jen "zákonné pojištění") jsou pojištěny
 - a. u České pojišťovny, a. s., ti zaměstnavatelé ¹⁾, kteří s ní měli sjednáno toto pojištění k 31. prosinci 1992; takto pojištěni jsou i zaměstnavatelé, na které přejdou práva a povinnosti z pracovněprávního vztahu při vzniku právního nástupce těchto zaměstnavatelů,
 - b. u Kooperativy, pojišťovny, a. s., ostatní zaměstnavatelé. ¹⁾
2. Není-li právního nástupce zaměstnavatele, který zanikl
 - a. před 1. lednem 1993, má poškozený právo na plnění podle § 2 za škodu poprvé ohlášenou po 31. prosinci 1992 a dosud neuhrazovanou přímo vůči Kooperativě, pojišťovně, a. s.
 - b. po 31. prosinci 1992, má poškozený, který utrpěl pracovní úraz nebo u něhož byla zjištěna nemoc z povolání po vzniku zákonného pojištění, právo na plnění podle § 2 přímo vůči té pojišťovně, u které byl pojištěn jeho zaměstnavatel před svým zánikem.
3. Zákonné pojištění vzniká dnem vzniku prvního pracovněprávního vztahu u zaměstnavatele a trvá po dobu existence zaměstnavatele.

¹⁾ § 8 a 205d zákoníku práce.

§ 2

1. Zaměstnavatel má právo, aby za něho pojišťovna příslušná podle § 1 (dále jen "pojišťovna") nahradila škodu, která vznikla zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, v rozsahu, v jakém za ni zaměstnavatel odpovídá podle zákoníku práce.³⁾ Nárok na náhradu škody z události, která by mohla být důvodem vzniku práva na plnění

pojišťovny (dále jen "škodná událost"), musí být poprvé uplatněn zaměstnavatelem u pojišťovny v době trvání zákonného pojištění, s výjimkou případů, kdy poškozený má právo na plnění přímo vůči příslušné pojišťovně.

2. Pojistnou událostí je vznik povinnosti zaměstnavatele nahradit škodu podle odstavce 1. Rozhoduje-li o náhradě této škody soud, platí, že pojistná událost nastala dnem, kdy rozhodnutí, podle něhož má pojišťovna poskytnout plnění, nabylo právní moci.

³⁾ § 190 a násl. zákoníku práce.

§ 3

Pojišťovna nahradí náklady soudního i mimosoudního projednávání vedeného v souvislosti se škodnou událostí jen tehdy, pokud se k jejich úhradě písemně zavázala.

§ 4

Pojišťovna nehradí škodu, kterou se zaměstnavatel zavázal hradit nad rámec stanovený právními předpisy.

§ 5

1. Pojistné plnění poskytuje pojišťovna v tuzemských zákonných penězích.
2. Nahradil-li zaměstnavatel poškozenému škodu nebo její část přímo, má právo, aby ji pojišťovna po odečtení případné náhrady podle § 9 až 12 této vyhlášky vydala to, co by za ni jinak plnila poškozenému.

§ 6

Pojišťovna je povinna plnit nejpozději do 15 dnů po skončení šetření nutného ke zjištění rozsahu její povinnosti poskytnout plnění. Šetření je skončeno, pokud byla dohodnuta výše náhrady škody nebo pokud pojišťovna obdržela pravomocné rozhodnutí o výši náhrady škody. To platí i pro případy upravené v § 5 odst. 2.

§ 7

1. Má-li zaměstnavatel vůči poškozenému nebo jiné osobě právo na vrácení vyplacené částky, na snížení náhrady nebo na zastavení její výplaty, přechází toto právo na pojišťovnu, pokud za ni tuto částku zaplatila nebo za ni vyplácí náhradu.
2. Na pojišťovnu přechází též právo zaměstnavatele na úhradu nákladů uvedených v § 3, které zaměstnavatelovi byly přiznány proti odpůrci, pokud je pojišťovna za zaměstnavatele zaplatila.

Součinnost zaměstnavatele

§ 8

Zaměstnavatel je povinen:

- a. dbát, aby nenastala škodná událost. Zejména nesmí porušovat povinnosti směřující

k odvrácení nebo zmenšení nebezpečí, které jsou mu uloženy právními předpisy nebo na jejich základě, ani nesmí trpět porušování těchto povinností ze strany třetích osob. Pokud již škodná událost nastala, musí učinit nutná opatření k tomu, aby škoda byla co nejmenší;

- b. bez zbytečného odkladu oznámit organizační jednotce pojišťovny, v jejímž obvodu má zaměstnavatel sídlo (trvalé bydliště),
 - 1. každé zvýšení nebezpečí, o němž zaměstnavatel ví a které nastalo po vzniku pojištění,
 - 2. že nastala škodná událost, vyjádřit se k požadované náhradě a k její výši, případně zmocnit pojišťovnu, aby za něho v této věci jednala,
 - 3. že v souvislosti se škodnou událostí bylo zahájeno trestní řízení proti zaměstnanci zaměstnavatele nebo třetí osobě, a informovat pojišťovnu o průběhu a výsledku řízení,
 - 4. že poškozený uplatňuje právo na náhradu škody u soudu;
- c. v řízení o náhradě škody respektovat pokyny pojišťovny, zejména bez souhlasu pojišťovny se nezavazovat k náhradě promlčené pohledávky;
- d. nepřistoupit bez souhlasu pojišťovny na uzavření soudního smíru.

§ 9

- 1. Poruší-li zaměstnavatel povinnosti uvedené v § 8 písm. a), b) a c) a tím ztíží zjištění právního důvodu plnění, rozsahu nebo výše škody, má pojišťovna vůči němu právo na přiměřenou náhradu, zejména nákladů vyvolaných tímto porušením, nejvýše však do poloviny částek, které z důvodu pojistné události vyplatila.
- 2. Nevznese-li zaměstnavatel v řízení o náhradě škody, kterou má pojišťovna uhradit, bez souhlasu pojišťovny námitku promlčení [§ 8 písm. c)] nebo zaváže-li se bez tohoto souhlasu uhradit promlčenou pohledávku, není pojišťovna povinna plnit. Pojišťovna není povinna plnit, ani když zaměstnavatel bez souhlasu pojišťovny uzavře soudní smír [§ 8 písm. d)].

§ 10

- 1. Pojišťovna má vůči zaměstnavateli právo na náhradu až do výše poskytnutého plnění:
 - a. způsobil-li zaměstnavatel nebo zaměstnanec zaměstnavatele škodu úmyslně, pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky;
 - b. došlo-li ze strany zaměstnavatele nebo jejího zaměstnance k zvláště závažnému porušení předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a pokud toto porušení bylo v příčinné souvislosti se vznikem škody;
 - c. došlo-li ke škodě v přímé souvislosti s výkonem činnosti provozované neoprávněně
- 2. Stejně právo má pojišťovna proti zaměstnavateli, byla-li škoda způsobena zaviněným porušením pracovních povinností v pracovněprávních vztazích, avšak jen do výše, kterou

může zaměstnavatel požadovat na odpovědném zaměstnanci podle pracovněprávních předpisů.

3. Proti zaměstnavateli, který byl v době výplaty pojistného plnění v prodlení s placením pojistného, má pojišťovna právo na úhradu až do výše plnění, které vyplatila z důvodu pojistných událostí vzniklých v době, za kterou nebylo zapláceno pojistné.

§ 11

1. Pokud pojišťovna nahradila za zaměstnavatele škodu, přechází na ni právo zaměstnavatele na náhradu vůči tomu, kdo poškozenému za takovou škodu odpovídá.
2. Zaměstnavatel je povinen vůči jinému toto právo zabezpečit. Poruší-li zaměstnavatel tuto povinnost, je pojišťovna oprávněna požadovat na něm náhradu až do výše vyplaceného plnění.

§ 12

Pojistné

1. Povinnost platit pojistné vzniká zaměstnavateli, zaměstnává-li alespoň jednoho zaměstnance. Tuto skutečnost je zaměstnavatel povinen bez zbytečného odkladu písemně oznámit organizační jednotce pojišťovny, v jejímž obvodu má zaměstnavatel sídlo (trvalé bydliště) a uvést své identifikační číslo zaměstnavatele nebo jiné označení, které je nahrazuje.
2. Pojistné si vypočítává zaměstnavatel ze základu stanoveného shodně s postupem pro určení vyměřovacího základu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti dle zvláštního zákona.⁴⁾ Základem pro výpočet pojistného je souhrn vyměřovacích základů za uplynulé kalendářní čtvrtletí všech zaměstnanců, které v tomto období zaměstnavatel zaměstnával. K výpočtu použije sazbu uvedenou v příloze této vyhlášky pro příslušnou kategorii určenou podle převažující základní činnosti tvořící předmět podnikání zaměstnavatele.
3. Pojistné za I. čtvrtletí každého kalendářního roku je splatné do 31. ledna, za II. čtvrtletí do 30. dubna, za III. čtvrtletí do 31. července a za IV. čtvrtletí do 31. října. Pojistné za I. a II. čtvrtletí 1993 je splatné do 31. května 1993.
4. Vznikne-li zaměstnavateli, který v předcházejícím čtvrtletí nezaměstnával žádného zaměstnance, povinnost platit pojistné na toto pojištění, zaplatí zaměstnavatel první pojistné vypočítané ze základu dle odstavce 2 stanoveného pro dané čtvrtletí, a to zpětně, nejpozději do konce prvního měsíce následujícího čtvrtletí.
5. Pojistné platí:
 - a. zaměstnavatel příslušný k České pojišťovně, a. s., na účet číslo 90034-17433-021/0100 Komerční banka, Praha město, konstantní symbol 3558.
 - b. zaměstnavatel příslušný ke Kooperativě, pojišťovně, a. s., na účet číslo 40002-50404-011/0100 Komerční banka, a. s., Praha 1,

U veškerých úhrad pojistného je nutné uvádět jako variabilní symbol identifikační číslo

zaměstnavatele nebo jiné označení, které je nahrazuje.

6. Nespotřebované pojistné se nevrací.
7. Zaplacení pojistného za celou dobu trvání pojištění a správnost jeho výpočtu je zaměstnavatel povinen prokázat. Jinak se má za to, že pojistné uhrazeno nebylo.
8. Nesplnil-li zaměstnavatel povinnosti stanovené v odstavcích 1 a 2 nebo sdělil-li pojišťovně nesprávné či neúplné údaje, je pojišťovna oprávněna požadovat od něho úhradu zvýšených nákladů vzniklých pojišťovně porušením uvedených povinností.
9. Nebylo-li pojistné zaplaceno řádně a včas, zvyšuje se o 10 % dlužné částky za každý započatý měsíc.

⁴⁾ § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

ČÁST DRUHÁ

Společná a závěrečná ustanovení

§ 13

Pokud není v této vyhlášce zákonné pojištění upraveno jinak, použijí se přiměřeně příslušná ustanovení občanského zákoníku.

§ 14

Pojišťovna je oprávněna si ověřit údaje týkající se pojistného i údaje nezbytné pro vyřizování pojistné události. Zaměstnavatel je povinen pojišťovně toto ověření umožnit.

§ 15

Od vymáhání pohledávky uplatněné podle ustanovení § 9 odst. 1, § 10, § 11 odst. 2 a § 12 odst. 8 a 9 může pojišťovna podle konkrétních okolností případu zčásti nebo zcela upustit; převyšuje-li pohledávka částku 250 000 Kč, může tak učinit pouze se souhlasem orgánu státního dozoru.⁵⁾

⁵⁾ § 6 odst. 1 zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví

§ 16

Náklady správního režie činí 13,5 % z celkového objemu přijatého pojistného zaplaceného zaměstnavateli v daném kalendářním roce.

§ 17

Zrušují se:

1. vyhláška ministerstva financí, cen a mezd České republiky č. 138/1990 Sb., kterou se stanoví podmínky zákonného pojištění odpovědnosti podnikatele za škodu, která vznikne pracovníkovi při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním,
2. vyhláška ministerstva financí č. 49/1964 Sb., o pojistných podmínkách pro pojištění osob,

ve znění vyhlášky ministerstva financí České republiky č. 55/1979 Sb. a vyhlášky ministerstva financí České republiky č. 337/1991 Sb.,

- vyhláška ministerstva financí České republiky č. 11/1983 Sb., o pojistných podmínkách pro pojištění majetku, ve znění vyhlášky ministerstva financí České republiky č. 337/1991 Sb.,
- vyhláška ministerstva financí České republiky č. 12/1983 Sb., o pojistných podmínkách pro pojištění odpovědnosti za škody, ve znění vyhlášky ministerstva financí České republiky č. 337/1991 Sb.

§ 18

- Pojištění sjednaná podle předpisů zrušovaných v § 17 bodech 3 a 4 před 1. lednem 1993 se řídí příslušnými Všeobecnými pojistnými podmínkami České pojišťovny, a. s., schválenými pod č.j. 103/45904/1992/I ministerstvem financí České republiky jako orgánem státního dozoru v pojišťovnictví podle § 788 odst. 2 občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů. Sjednaný rozsah pojištění se nemění.
- Vznik právních vztahů uvedených v odstavci 1, jakož i závazky z nich vzniklé před 1. lednem 1993 se posuzují podle dosavadních předpisů.

§ 19

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

Ministr:

Ing. Kočárník CSc. v.r.

Příl.1

zrušena

Příl.2

Sazby pojistného podle převažující činnosti vykonávané zaměstnavatelem

OKEČ- kód	Ekonomická činnost (OKEČ-název)	Z vyměřovacího základu v promile
10.1	Dobývání černého uhlí včetně výroby černouhelných briket	50,4
12	Dobývání a úprava uranových a thoriových rud	
13	Dobývání rud	
15.1	Výroba masa a masných výrobků (vč. drůbeže)	9,8
15.2	Zpracování ryb a rybích výrobků (vč. konzervování)	
15.4	Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	
20.1	Výroba pilařská a impregnace dřeva	
24.11	Výroba technických plynů	
26.11	Výroba plochého skla	

26.7	Zpracování přírodního kamene
27.5	Odlévání kovů (slévárenství)
37.1	Zpracování kovového odpadu a šrotu
45	Stavebnictví
75.25	Protipožární ochrana a ostatní záchranné práce
02	Lesnictví, těžba dřeva a přidružené služby
10.2	Dobývání hnědého uhlí včetně výroby hnědouhelných briket
11	Dobývání ropy a zemního plynu a související služby
14.1	Dobývání a úprava kameniva
15.5	Úprava a zpracování mléka
15.83	Výroba cukru
15.9	Výroba nápojů
17.14	Úprava a sprádání lnářských vláken
17.25.4	Tkaní jutařských tkanin
17.53	Výroba netkaných textilií a výrobků z nich (kromě oděvů)
20.2	Výroba dých, překližkových výrobků a aglomerovaných dřevařských výrobků
20.3	Výroba stavebně truhlářská a tesařská
20.4	Výroba dřevěných obalů
21.1	Výroba vlákniny, papíru a lepenky
24.3	Výroba nátěrových hmot, laků a podobných ochranných vrstev, tiskařských černí a tmelů
24.64	Výroba chemických výrobků pro fotografické účely
24.7	Výroba chemických vláken
24.11	Výroba pryžových pneumatik
24.12	Protektorování a opravy pryžových pneumatik
26.13	Výroba dutého skla
26.26	Výroba žáruvzdorných keramických výrobků
26.3	Výroba keramických obkládaček a dlaždic
26.5	Výroba cementu, vápna a sádry
26.6	Výroba výrobků z betonu, cementu a sádry
26.81	Výroba brusiv
27.1- 27.4	Výroba kovů (kromě slévárenství)
28	Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků kromě výroby strojů a náradí
29	Výroba strojů a přístrojů
31.3	Výroba kabelů a vodičů
35.1	Stavba lodí a člunů (vč. oprav)
36.1	Výroba nábytku

8,4

37.2	Zpracování nekovového starého materiálu a zbytkového materiálu	
60.2	Pozemní doprava (mimo potrubní a železniční) vč. MHD	
85.2	Veterinární činnosti	
90	Odstraňování odpadu a odvod odpadních vod	
01	Zemědělství	7
16	Zpracování tabáku	
17.23	Tkaní česaných vlnářských tkanin	
17.24	Tkaní hedvábnických tkanin	
17.25.3	Tkaní lnářských tkanin	
17.25.5	Tkaní vigoňových tkanin	
17.4	Výroba konfekčního textilního zboží (kromě oděvů) - koberce, ložní prádlo aj.	
17.52.1	Výroba provaznická	
17.54.1	Výroba stuh a prýmků	
17.54.2	Výroba tylů, krajek, záclon a výšivek	
17.6	Výroba pletených materiálů	
17.7	Výroba pleteného zboží	
18	Oděvní průmysl, zpracování a barvení kožešin	
19	Výroba usní a úprava kůží; výroba brašnářského a sedlářského zboží a obuvi	
26.21	Výroba keramických a porcelánových výrobků pro domácnost a ozdobných předmětů	
26.22	Výroba keramických výrobků pro sanitární účely	
30.02	Výroba počítačů aj. přístrojů a zařízení na zpracování dat	
32	Výroba rádiových, televizních a spojovacích zařízení a přístrojů	
33	Výroba zdravotnických, přesných a optických přístrojů a hodin	
35.3	Výroba letadel a kosmických lodí	4,2
36.2	Výroba zlatnických a šperkařských předmětů	
41	Výroba a rozvod vody	
55	Pohostinství a ubytování	
60.3	Potrubní doprava	
61.11	Námořní doprava	
62	Letecká doprava	
63.3	Cestovní kanceláře, průvodcovská činnost	
64.2	Telekomunikace	
70	Činnosti v oblasti nemovitostí (nákup, prodej, pronájem, správa, realitní agentury)	
73.1	Výzkum a vývoj v oblasti přírodních a technických věd	

74.1	Právní, daňové a podnikatelské poradenství; Účetnictví a jeho revize; Výzkum trhu a veřejného mínění; Správa cenných papírů	
74.2	Architektonické a inženýrské poradenství a podobné technické služby	
75	Veřejná správa; Obrana; Povinné sociální (kromě pojištění (kromě protipožární ochrany 75.25) a ostatních záchranných prací)	
80	Školství	
85.1	Zdravotnictví	
85.3	Sociální činnosti	
91	Činnosti organizací společenských	
92.2	Provoz rozhlasu a televize	
22.1	Vydavatelské činnosti	
65	Peněžnictví	
66	Pojišťovnictví kromě povinného sociálního zabezpečení	
67	Činnosti související s úvěry a pojišťovnictvím	
72	Zpracování dat a související činnosti (poradenská činnost, opravy, databanky aj.)	
73.2	Výzkum a vývoj v oblasti humanitních, společenských věd a nauk o literatuře	2,8
74.4	Reklamní činnosti	
74.81	Fotografické služby	
92.1	Výroba, půjčování a distribuce filmů a videa	
92.5	Činnosti knihoven, veřejných archivů (kromě muzeí a jiných kulturních zařízení (kromě 92.53) činnosti botanických a zoologických zahrad a přírodních rezervací)	
93.02	Kadeřnické a jiné služby pro ošetření těla (manikura, pedikura, kosmetické úkony)	
	Činnosti nezařazené do jiných sazebových skupin (s výjimkou skupiny "Ostatní ekonomické činnosti"), ve kterých se zejména pracuje s výbušninami, radioaktivními látkami, radonem, infekčním materiálem, jedy, činnosti ve velkých výškách nebo hloubkách	10,5
	Ostatní ekonomické činnosti	5,6

Minimální pojistné za kalendářní čtvrtletí je 100 Kč.

Členění ekonomických činností bylo převzato z Odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ) zpracované Českým statistickým úřadem

Vybraná ustanovení novel

Čl.II vyhlášky č. 487/2001 Sb.

Přechodné ustanovení

Pokud bylo na pojistném za 1. čtvrtletí roku 2002 zaplaceno přede dnem 1. ledna 2002 méně, než je stanoveno touto vyhláškou, zaměstnavatel pojistné doplatí do 31. ledna 2002 do výše stanovené v čl. I; bylo-li toto pojistné zaplaceno v částce vyšší, než je výše pojistného za 1. čtvrtletí roku 2002 stanovená podle čl. I, pojišťovna zaměstnavateli přeplatek bez zbytečného odkladu vrátí.

Poznámka:

Sazby uvedené v příloze vyhlášky jsou účinné od 1.1.2002.

Nový zákon o úrazovém pojištění bude více motivovat k vytváření podmínek pro bezpečnou práci

Tisková zpráva

Během prvního pololetí loňského roku došlo České republice k 40 310 pracovním úrazům. Nevyhovující pracovní prostředí bylo příčinou 533 nemocí z povolání. O život přišlo v práci 87 lidí.

Odpovědnost za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání nesou zaměstnavatelé. V České republice funguje v současné době systém, jehož parametry určuje stát, a podle kterého jsou zaměstnavatelé povinni pojistit se za odpovědnost u některé z komerčních pojišťoven. V případě, že dojde k pracovnímu úrazu, pojistné, tedy renty, dostávají poškození zaměstnanci. Průměrná doba plnění je 19 let. Systém funguje také dávkově – za určitá zranění či nemoci získá poškozený zaměstnanec stanovenou částku.

Podle údajů MPSV zaplatili zaměstnavatelé v roce 2002 4 067 310 000 Kč na úrazové pojištění. Ve stejném roce pojišťovny vyplatily 2 079 224 000 korun.

Současný systém je neprůhledný a neobsahuje žádné preventivní kroky, které by pracovním úrazům a nemocím z povolání předcházely.

Vláda České republiky si stanovila ve svém programovém prohlášení jako jednu z hlavních priorit vytvoření nového průběžně financovaného veřejnoprávního systému úrazového pojištění. **MPSV proto vypracovalo návrh věcného záměru zákona o úrazovém pojištění. Ten bude výrazně motivovat zaměstnavatele i zaměstnance k tomu, aby vytvářeli co nejlepší podmínky pro bezpečnou práci. Platit by měl od 1.1.2005.**

Efektivní úrazové pojištění bude vedle sociální úlohy plnit i úlohu preventivní a také rehabilitační (návrat poškozeného do pracovního procesu).

Cílem úpravy je vytvoření komplexního systému úrazové pojištění. Ten vznikne propojením úrazového pojištění s pojištěním nemocenským, důchodovým a posudkovou službou ČSSZ. To umožní lepší posouzení úrazu pro účely odškodnění a nemoci z povolání.

K tomu, aby mohl nový systém vzniknout, jsou důležité dva základní kroky:

1. - převedení správy úrazového pojištění na jednoho nositele (MPSV navrhuje, aby to byla ČSSZ)
- vytvoření institutů prevence a rehabilitace
- zavedení motivačního prvku ve formě příplatků a slev na pojistném (bonus – malus)
- vytvoření informačního systému
- získání podkladů pro ekonomickou analýzu finančních toků v úrazovém pojištění
- zavedení posuzování úrazového poškození pro účely stanovení úrazového odškodnění (renty)

2. - transformace nositele úrazového pojištění na veřejnoprávní instituci, která hospodaří s vlastním a svěřeným majetkem

Úrazové pojištění bude ČSSZ spravovat odděleně od ostatních druhů pojištění. **Tím se sníží náklady na provoz, správu pojištění a v neposlední řadě také počet neplatičů pojistného. To umožní zavedení preventivních aktivit a převzetí výplaty starých závazků (rent) od roku 1993, kdy bylo úrazové pojištění zavedeno.**

ČSSZ připraví každý rok pojistný plán, který projedná se zástupci tripartity a poté ho předloží vládě ke schválení.

V Praze dne 27.1.2004

Kateřina Prejdová, tisková mluvčí MPSV ČR

Hlášení pojistné události

k zákonné odpovědnosti za škody z pracovních úrazů a nemocí z povolání dle vyhlášky MF ČR číslo 125/93 Sb.

Žádáme Vás, o vyplnění údajů hůlkovým písmem nebo na psacím stroji.

ÚDAJE O POJIŠTĚNÉM

Firma:

Jméno a příjmení zástupce:

Přesná adresa:

PSČ:

Tel.:

Fax:

IČO:

ÚDAJE O POŠKOZENÉM

Jméno:

Příjmení:

Přesná adresa:

PSČ:

Rodné číslo:

/

Telefon:

ÚDAJE O ÚRAZU nebo NEMOCI Z POVOLÁNÍ

Datum vzniku úrazu nebo nemoci z povolání:

Čas:

Místo úrazu:

Děj pojistné události (podrobný popis události, jak ke škodě došlo):

1. Příklad šetří: a) IPB b) policie c) soud

pokud ano, uveďte kdo, kde a číslo spisu:

2. Vyjádření pojištěného k uplatňovanému nároku - možnost zproštění se odpovědnosti pojištěné organizace dle § 191 zák. práce při zavinění pracovníka.

3. Přiložte **kopii výpisu** z účtu s úhradou pojistného za zákonné pojištění za kalendářní čtvrtletí, ve kterém došlo k pojistné události.

4. **Náhradu škody má pojišťovna uhradit:**

4.1 poštovní poukázkou na adresu:

4.2 pojištěnému (organizaci) - uveďte číslo účtu a peněžního ústavu:

5. Pozor: v případě volby 4.2 **nutno doplnit:**

Organizace již poškozeného pracovníka za pracovní úraz ze dne: odškodnila dne:

6. Jiná sdělení:

Níže podepsaný pojištěný prohlašuje a podpisem potvrzuje, že veškeré údaje v tomto oznámení jsou pravdivé.

.....
Datum

.....
Podpis a razítko pojištěného
(organizace)

Přílohy (nehodící se škrtněte, případně doplňte):

- Záznam o úraze
- Ušlý výdělek potvrzený mzdovou účtárnou pojištěného
- Sdělení o bolestném (případně ztížení společenského uplatnění) potvrzené ošetřujícím lékařem
- Jiná věcná škoda či účelně vynaložené náklady spojené s léčením
- Hlášení kliniky nemocí z povolání o nemoci z povolání
- Rozhodnutí kliniky nemocí z povolání o nemoci z povolání
- Další

Posudek o bolestném

vypracovaný podle vyhl. č. 440/2001 Sb. na základě zdravotnické dokumentace

od všech zdravotnických zařízení, v nichž byl poškozený léčen pro úraz, PÚ, NzP ¹⁾, ze dne ²⁾

A. POŠKOZENÝ

Číslo pojistné události:

Rodné číslo:	Příjmení:	Jméno:	Titul:
Adresa - ulice (místo), č.p.:	Obec - dodací pošta:		PSČ:
Telefon domů včetně předvolby:	Telefon do zaměstnání včetně předvolby:	Fax včetně předvolby:	

Je-li poškozený nezletilý, uveďte jméno a adresu jeho zákonného zástupce:

Rodné číslo:	Příjmení:	Jméno:	Titul:
Adresa - ulice (místo), č.p.:	Obec - dodací pošta:		PSČ:
Telefon domů včetně předvolby:	Telefon do zaměstnání včetně předvolby:	Fax včetně předvolby:	

Vstoupil do léčení dne: 		léčení skončilo dne: 	
Práce neschopen od: do: 		Pracovní neschopnost vznikla v souvislosti s úrazem, PÚ, NzP ³⁾ ☐ ANO ☐ NE	
Příčina úrazu, PÚ, NzP (podle zraněného): 			
Klasifikace poškození zdraví (vyplňte prosím česky)			Počet bodů
1.	položka:		
2.	položka:		
3.	položka:		
4.	položka:		
5.	položka:		
6.	položka:		
7.	položka:		
8.	položka:		
9.	položka:		
10.	položka:		
Bolestné zvýšeno ⁴⁾ :			
1. Pro infekci (nejvýše o 50%)			
2. Pro náročný způsob léčby (nejvýše o 100%)			
Celkem			

¹⁾ PÚ - pracovní úraz, NzP - nemoc z povolání, nehodící se škrtněte

²⁾ U NzP uveďte datum zjištění NzP

³⁾ Platící variantu zakřížkujte ☒

⁴⁾ Uveďte, o jaký způsob léčby šlo - viz druhá strana kolonka 6. Poznámka

B. DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

1. Byl poškozený před úrazem, PÚ, NzP zdrav?

☐ ANO

☐ NE

2. Jakou chorobou trpěl v době úrazu, PÚ, NzP (český název)?

3. Měl předchozí zdravotní stav vliv na:

a) vznik úrazu, PÚ, NzP:

b) rozsah a následky úrazu, PÚ, NzP:

4. Stal se úraz, PÚ, NzP pod vlivem alkoholu (uvedte promíle alkoholu v krvi), jiné návykové látky nebo léku označeného varovným symbolem?

5. Lze předpokládat, že úraz, PÚ, NzP zanechá trvalé následky? Uveďte jaké:

6. Poznámka (co můžete pro doplnění nebo objasnění posudku o bolestném uvést?):

Za vyhotovení tohoto lékařského posudku byla poškozenému vyúčtována částka ve výši Kč, kterou uhradil. Je-li pojistná událost likvidní, pojistovna tuto částku zaplatí poškozenému (při refundaci škody pojištěnému), nejvýše však do částky podle ceníku doporučeného MZ ČR.

V dne

Razítko a podpis lékaře

Náhrada ztráty na výdělků - ušlý výdělek (vyplní mzdová účetárna)

1. Jméno a příjmení poškozeného: rodné číslo:

2. Místo úrazu:

hod.: den: měsíc: rok:

3. Pracovní neschopnost od: do: do práce nastoupil dne:

4. Průměrný hrubý výdělek za pracovní den: Kč, zameškáno prac. dní:
(rozhodné období - předcházející čtvrtletí, státem placené svátky se započtou do zameškané prac. doby, hodiny odpracované v 1. den prac. neschopnosti se odečítají od zameškaných pracovních i kalendářních dní)

Typ pracovní doby poškozeného:
(poškozený pracuje na směny - uveďte počet hodin připadajících na 1 směnu, 8 nebo 8,5 hodiny denně apod.)

5. Vyplacené nemocenské dávky celkem: Kč, zameškáno kal. dní:

6. Výpočet náhrady (řádek 4 minus řádek 5 = ztráta na výdělků):

za prac. dnů/ hodin: Kč = Kč

za kal. dnů/ hodin: Kč = Kč

ztráta na výdělků Kč

7. Potvrzujeme tímto, že naše organizace dle § 205 b - odst. 3 ZP dne vyplatila:

Ztráta na výdělků Kč

Bolestné bodů x 30,- Kč Kč

Ztížení spol. uplatnění bodů x 30,- Kč Kč
(ev. zvýšení ZSU o 100%)

Poplatek za vystavení lékařského posudku Kč

Věcná škoda vzniklá poškozenému Kč

Dle § 191 zákoníku práce kráceno o % Kč

Náhrada celkem Kč

8. Refundaci škody zašlete na účet číslo:

9. IČO:, datum přijetí prvního zaměstnance do prac. poměru:

.....
razítko a podpis organizace